

RAPOR

TÜRK BASININDA SURİYELİ SIĞINMACILAR

İBRAHİM EFE

**Meseleye siyasi değil
insani açıdan bakılm**

Özellikle Suriye'de yaşanan kriz, Türkiye'de sığınmacıların sayısı artarak devam ediyor. Suriye'de yaşanan kriz, Türkiye'de sığınmacıların sayısı artarak devam ediyor. Suriye'de yaşanan kriz, Türkiye'de sığınmacıların sayısı artarak devam ediyor.

**"BİRİNCİ AŞAMA
SİYASİ İSTİKLALİME"**

VATANDAŞLIK İSTİYORLAR

TÜRK BASININDA SURİYELİ SİĞİNMACILAR

COPYRIGHT © 2015

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

SETA Yayınları 57

I. Baskı: 2015

ISBN: 978-605-4023-61-5

Uygulama: Erkan Söğüt

Kapak Fotoğrafı: 123rf.com

Baskı: Turkuvaz Matbaacılık Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Caddesi No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE

Tel: +90 312.551 21 00 | Faks :+90 312.551 21 90

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43

Eyüp İstanbul TÜRKİYE

Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106

Washington, D.C., 20036 USA

Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No 19 Cairo EGYPT

Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

TÜRK BASININDA SURİYELİ SİĞİNMACILAR

İbrahim Efe

SETA

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ | 7

MEDYA TEMSİLLERİ VE ETKİLERİ | 9

Literatür Taraması | 10

Sorun Tanımı: Suriye Sorunu ve Türkiye'ye Yansımaları | 12

YÖNTEM | 17

İnternet Haber Kaynakları | 17

İÇERİK ANALİZİ | 23

Kodlama Sistemi | 23

BirGün Gazetesindeki Haberlerin Temaları | 26

Cumhuriyet Gazetesindeki Haberlerin Temaları | 27

Evrensel Gazetesindeki Haberlerin Temaları | 30

Hürriyet Gazetesindeki Haberlerin Temaları | 32

Ortadoğu Gazetesindeki Haberlerin Temaları | 34

Sabah Gazetesindeki Haberlerin Temaları | 36

Yeni Şafak Gazetesindeki Haberlerin Temaları | 38

Zaman Gazetesindeki Haberlerin Temaları | 40

Bölüm Özeti | 42

SÖYLEM ANALİZİ | 45

Sosyal Aktörlerin Temsili | 45

Nicelendirme | 46

İnsanlık Dramı | 49

Karmaşı ve Güvenlik | 50

Ekonomik Külfet | 52

“Suriyeli Kardeşlerimiz” ya da “Muhacirler” | 53

Bölüm Özet  | 55

ÇIKARIMLAR VE SONUÇ | 57

GİRİŞ

Yakın zamanda Ortadoğu’da patlak veren ve Arap Baharı olarak da bilinen halk devrimlerinin en kanlı ve çatışmalı örneği 2011 yılından itibaren Suriye’de yaşanmaktadır. Gün geçtikçe tırmanan iç savaşın etkisiyle, giderek artan sayıda Suriyeli ülkesini terk etmek zorunda kaldı. Uluslararası toplumun kalıcı çözüm bulamaması ya da bu konudaki isteksizliği, sorunun derinleşmesine ve müzminleşmesine yol açtı. Sonuç olarak çok sayıda Suriyeli, ülkelerindeki iç savaştan kaçarak başta Türkiye, Ürdün ve Lübnan olmak üzere komşu ülkelere sığındı.

Suriyeli sığınmacıların ev sahibi ülkelerde karşılaştıkları bir dizi sorun arasında, Suriyelilere yönelik olumsuz ve dışlayıcı algılar ve bunların üretilmesine ve de yayılmasına büyük oranda katkıda bulunan medya temsilleri bulunmaktadır. Suriyeli sığınmacıların medyada temsil ediliş şekilleri, sorunun uzamasına ve yaygınlaşmasına sebep olmaktadır. Temsiller, temsil ettikleri kimlikler hakkında kalıplaşmış ön yargıların yayılmasında büyük rol oynarlar. Ayrıca, belli ideolojiler ile şekillenmiş temsiller, gerçeği çarpıtmakta ya da bizlere gerçeğin sadece belirli bir yönünü sunmaktadırlar.

Medyada yer alan olumsuz temsiller, halk arasında sığınmacılara yönelik görüşleri ve davranışları etkiledikleri için önemlidir. Ayrıca bu temsiller, sığınmacılar hakkında çıkarılan yasaları da etkileme gücüne sahiptir. Tüm bu nedenlerden dolayı ulusal basında “Suriyeli sığınmacı” temsillerinin incelenmesi hem sığınmacıların gördüğü kötü muamele sorununa bir çözüm sunulabilmesi hem de özelde sığınmacılar ve genelde tüm “farklı” ve yabancı olanlar hakkında tercih edilen ve de üretilen söylemler ile oluşturulmaya çalışılan algıların anlaşılması açısından önemlidir.

Bu noktalardan hareketle bu rapor Türkiye’de farklı toplumsal-ideolojik pozisyonlara karşılık gelen gazetelerde mülteci temsiline nasıl olduğunu ortaya koyacaktır. Böylece rapor, mülteciler hakkında alınacak toplumsal, siyasi ve ekonomik kararlarla ilgili sağlıklı bir bilgi zemini oluşturacaktır.

MEDYA TEMSİLLERİ VE ETKİLERİ

Medya temsilleri üzerine yapılan eleştirel çalışmaların ve özellikle azınlık grupların temsilleriyle ilgilenenlerin ortak bir kaygısı vardır. Bu kaygı, ilgili medya temsilleri ile bu temsillerin gerçek hayatta sebep olduğu sonuçlar arasında nedensel bir ilişkiye dayanmaktadır. Bu nedensel ilişki Fairclough'un ifadesiyle şu şekilde açıklanabilir:

Medya söyleminin gizli gücü ve bu gücü kullanmak için elinde tutanların [...] kapasitesi haber aktarmadaki ve diğer medya eylemlerindeki sistematik eğilimlere bağlıdır. Tek başına bir metin oldukça önemsizdir: Medyanın etkisi, nedensellik ve faillik konularını ele almanın ve okuyucuyu konumlandırmanın vb. belirli şekillerinin tekrarı aracılığıyla birikerek oluşur.¹

Bu nedensel ilişkinin farklı aşamaları şu şekilde özetlenebilir:

- Çeşitli nedenlerden dolayı medya sığınmacıların belirli temsillerini tercih eder,
- Ardından bu temsiller sığınmacıları kolektif olarak mağdur kitleler ya da ev sahibi ülkeyi tehdit eden sorunlu topluluklar olarak ele alır,
- Bu temsiller ev sahibi toplumda sığınmacılarla ilgili davranış şekillerini etkiler,
- Sonuç olarak bu temsil ve davranış biçimleri güçlü grupların politikalarını tamamlar.

Medyada yer alan sığınmacı temsillerinin incelenmesi, yukarıdaki nedensel ilişkiler göz önüne alındığında söz konusu sosyal sorunun anlaşılmasında ve

1. Norman Fairclough, *Language and Power*, (Longman, İkinci basım: 2001), s. 54.

sığınmacıların müzminleşen sorunlarının giderilmesinde merkezi bir rol oynar. Mevcut rapor, Suriyeli sığınmacılarla ilgili Türk basınında yer alan haberleri inceleyerek sığınmacılar hakkındaki belirli temsilleri ve söylemleri eleştirel bir şekilde çözümleyip, bu temsiller ve söylemler ile medyanın temsilcisi olduğu güçlü grupların politik ve ideolojik duruşları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı ve sonuç olarak, ilgili sosyal sorunun çözümüne katkıda bulunmayı birkaç aşamada gerçekleştirilmeyi amaçlıyor:

- Sığınmacı temsillerinde kullanılan başlıca dilbilimsel özelliklerin ve konu başlıklarının belirlenmesi,
- Sığınmacı temsillerinde yer alan başlıca bakış açılarının tespit edilmesi ve incelenmesi,
- Bu bakış açıları ile güçlü gruplar arasındaki nedensel ilişkinin yorumlanması.

LİTERATÜR TARAMASI

Evine dönmekten mahrum bırakılan herkesin sürgün olduğu doğru olsa da sürgünler, mülteciler ve göçmenler arasında bazı ayrımlar yapılabilir. Bir kez mahrum edildiğinde, sürgün normal olmayan ve sefil bir hayat yaşar, yabancı olmanın damgasıyla. Öte yandan mülteciler 21. yüzyıl devletinin bir yaratımıdır. “Sürgün” beraberinde, kanımca, bir yalnızlık ve tinsellik dokunuşunu taşıırken, “mülteci”, acil uluslararası yardım gerektiren masum ve şaşkın büyük yığınlar halinde insanları ima eden bir kelime olmuştur.²

Şüphesiz Batı’nın sömürgeci politikalarının bir uzantısı olarak “masum ve şaşkın” mülteciler temsili Batı müdahalesi için kullanışlı bir araç olagelmıştır. Ancak çok yakın zamanda Ortadoğu ve Afrika ülkelerindeki istikrarsızlığın sonucunda Batı’ya doğru yapılan (çoğu zaman başarısız) göç, mültecilerin/sığınmacıların/göçmenlerin,³ bir “tehdit” olarak daha da ön plana çıkmalarına neden olmuştur. Avrupa Birliği’nin özellikle Libya ve Suriye krizlerinden sonra yaşanan yoğun göç karşısındaki eylemsizliği bu tehdidin ekonomik ve siyasi boyutlarına dikkat çekmektedir.⁴

Bu nedenle mültecilerin/sığınmacıların medyadaki temsilleriyle ilgilenen eleştirel çalışmalar özellikle bu temsil şekilleriyle ev sahibi ülkelerdeki siyasi,

2. Edward W. Said, *Reflections on Exile and Other Essays*, (Harvard University Press, Cambridge: 2002).

3. Farklı anlamlara gelseler de bu üç kelime gündelik hayatta ve medyada sıkça birbirlerinin yerine kullanılmaktadır; özellikle “mülteci” ve “sığınmacı” kelimeleri. Bu sorunun hukuki boyutlarına bir sonraki bölümde değineceğiz ancak metin boyunca Suriye’den zorunlu olarak Türkiye’ye göç etmek zorunda kalanlar için “sığınmacı” kelimesi kullanılacaktır.

4. Bu konuda özellikle bkz.: <http://www.sabah.com.tr/dunya/2015/05/18/masrafi-cok-cesetler-denizde-kalsin>.

ekonomik ve kültürel yapılar arasındaki ilişkileri irdelemiştir. Örneğin Current, Soğuk Savaş sonrasında Küba'dan ABD'ye göç edenlerin popüler medyada ve ABD hükümetinin belgelerinde “Amerikan” normlarına uyan göçmenler olarak temsil edildiklerini çünkü bu temsillerin dönemin ABD çıkarlarına uyduğunu ifşa etmektedir.⁵ Diğer taraftan, göçmenlerin ABD toplumuna sağladığı kazanımlara (özellikle ekonomik anlamda) dair bilimsel çalışmalarla, medyanın göç meselesini tehdit olarak temsil etmesi arasındaki tutarsızlığa dikkat çeken çalışmalar da vardır.⁶ Göçmenler hususundaki bu tutarsızlığın ve belirsizliğin, insanların bu önemli sosyal ve siyasi meseleyi nasıl anladıklarını önemli ölçüde etkilediğini⁷ ve mevcut korkuları ve de tedirginlikleri körüklediğini göstermektedir. Benzer şekilde, Glasgow Medya Çalışmaları Grubu'ndan Greg Philo ve Liza Beattie göçmenlerle ilgili yaptıkları okuyucu algıları çalışmalarında,⁸ televizyon haberlerinde ortaya çıkan başlıca temaları ve bu temaların hikaye oluşturma süreçlerini incelemekte ve göç sürecinin çoğunlukla negatif bir perspektif içerisinde sunulduğu sonucuna varmaktadırlar. Van Dijk Avrupa'da yaşayan göçmenler hakkındaki ırkçı söylemi besleyen dört başlık belirlemektedir: “Onlar farklıdır”, “Uyum sağlamazlar”, “Olumsuz eylemlerde yer alırlar” ve “Sosyal-ekonomik menfaatlerimizi tehdit ederler”.⁹

Bu olumsuz temsillerin işlevine gelince, söz konusu temsillerin ev sahibi ülkelerdeki sert göçmen politikalarının yasallaşmasında, meşrulaştırılmasında ve ekonomik kısıtlamaların uygulanmasında gayet kullanışlı oldukları açıktır. Ayrıca ev sahibi ülkelerdeki siyasi ve ideolojik çekişmelerde bu temsillerin bir araç olarak kullanılması (ya iktidarın meşrulaştırılması ya da muhalefet edilmesi anlamında) kaçınılmazdır.

5. Cheris B. Current, “Normalizing Cuban Refugees: Representations of Whiteness and Anti-communism in the USA During the Cold War”, *Ethnicities*, 8/1, (2008) s. 42-67.

6. Örnek için bkz.: Stephanie A. Fryberg vd, “How the Media Frames the Immigration Debate: The Critical Role of Location and Politics”, *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 12 /1, (2012), s. 96-112.

7. Shanto Iyengar, *Doing Race: 21 Essays for the 21st Century*, Ed: Hazel R. Markus ve Paula M. L. Moya, (W. W. Norton and Company, New York: 2010), s. 251-273.

8. Greg Philo ve Liza Beattie, *Message Received*, Ed: Greg Philo, (Longman, New York: 1999), s. 171-196.

9. Teun A. Van Dijk, *Communicating Racism. Ethnic Prejudice in Thought and Talk*, (Sage Publications, Newbury Park: 1987).

SORUN TANIMI: SURIYE SORUNU VE TÜRKİYE'YE YANSIMALARI

Birleşmiş Milletler Yüksek Komiseri, Antonio Guterres, *Telegraph*¹⁰ gazetesine verdiği bir demeçte “Yaklaşık 20 yıl önceki Ruanda soykırımından bu yana bu kadar korkutucu seviyede artan bir mülteci akımıyla karşılaşmadık” diyerek Suriyeli sığınmacı sorununun vehametini ortaya koymaktadır. Ancak Suriyeli sığınmacı krizinin bu tarihi ehemmiyetine ve komşu ülkeler üzerindeki önemli etkisine rağmen, dünya toplumu gerekenin yapılması konusunda yetersiz kalmıştır.¹¹

Bugün genellikle Arap Baharı olarak anılan ve 2010 yılında Tunus’tan başlayarak hızla diğer Arap ülkelerine yayılan toplumsal hareketler, Mart 2011’de Suriye’de de kitlesel gösterileri tetikledi. Mevcut rejimin sert müdahalesi hala devam eden bir iç savaşa ve insanlık felaketine neden oldu. Suriye İnsan Hakları Gözlem Örgütü’ne göre 2014 yılı Aralık ayına kadar 300 bin civarında insan iç savaş nedeniyle hayatını kaybetti; 1,5 milyon civarında kişi ise yaralandı.¹² Suriye iç savaşı kısa bir zamanda bölgesel bir sorun haline geldi. Toplamda 12 milyonu aşkın Suriyelinin, yani ülke nüfusunun neredeyse yarısının, çatışmalardan doğrudan etkilendiği bildirilmektedir (UNOCHA, 2015). Bunlardan 7,6 milyonu Suriye içerisinde göç ederken, 3,2 milyon Suriyeli diğer ülkelere iltica etmiştir.¹³ Birleşmiş Milletler’in yayımlanan en son raporuna göre 1.622.839 Suriyeli Türkiye’ye, 1.169.350 Suriyeli Lübnan’a, 622.106 Suriyeli Ürdün’e ve 235.563 Suriyeli de Irak’a göç etmek zorunda kalmıştır.¹⁴

Bu bağlamda Türkiye; Irak, Lübnan ve Ürdün’ün yanı sıra bu göç hareketinden en çok ve doğrudan etkilenen ülkelerden biridir. 2011 yılı Nisan ayı itibarıyla Suriye

10. “Syria Refugee Crisis as Bad as Rwanda Genocide, UN Says”, *The Telegraph*, 16 Haziran 2013, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/10183899/Syria-refugee-crisis-as-bad-as-Rwanda-genocide-UN-says.html> (Erişim tarihi 5 Şubat 2015).

11. “Left Out in the Cold. Syrian Refugees Abandoned by the International Community”, *Amnesty International*, 2014, s. 3, http://www.amnesty.eu/content/assets/Reports/Left_Out_in_the_Cold_Syrian_Refugees_Abandoned_by_the_International_Community_final_formatted_version.pdf (Erişim tarihi 5 Şubat 2015); Suriye’deki iç savaşın insani boyutu için bkz. Yavuz Güçlük, İnsanlığın Kaybı: Suriye’deki İç Savaşın İnsan Hakları Boyutu, (SETA Vakfı, Ankara: 2014).

12. “More Than 300,000 People Killed Since the Beginning of the Syrian Revolution”, *Syrian Observatory for Human Rights*, 2 Aralık 2014, <http://syriaohr.com/en/2014/12/more-than-300000-people-killed-since-the-beginning-of-the-syrian-revolution/>, (Erişim tarihi 4 Aralık 2014).

13. 2015 Ocak ayına ait veriler, *UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs)*, <http://www.unocha.org/syria>, (Erişim tarihi 5 Şubat 2015).

14. Değişen rakamları için bkz.: *UNHCR*, 2014, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/documents.php?page=1&view=grid>, (Erişim tarihi 4 Aralık 2014); “Syrian Refugees Inter-Agency Regional Update 5 February 2015”, *UNHCR*, 2015, <http://www.unhcr.org.hk/files/2015%20Emergency/Syria/Feb%2005/SyrianrefugeecrisisInter-AgencyRegionalUpdate20150205.pdf>, (Erişim tarihi 16 Şubat 2015); Amnesty International, a.g.e.

vatandaşları Türkiye'ye gelmeye başlamış ve Türkiye "açık kapı politikası"nı resmen ilan ederek uygulamaya başlamıştır.

Türkiye'de Suriyeli sığınmacıların sorunlarına ve ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar temel olarak Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD) ve İl Özel İdareleri tarafından yürütülmektedir.¹⁵ Türkiye'deki Suriyelilerin sayısına ilişkin en son resmi veriler de yine AFAD Veri Değerlendirme ve Analizi Çalışma Grubu tarafından konuyla ilgili yapılan araştırmalardan gelmektedir.¹⁶ AFAD verilerine göre 5 Ekim 2015 itibarıyla barınma merkezlerindeki Suriyeli sayısı 257.531'dir.¹⁷ Ancak resmi rakamlara rağmen, UNHCR raporuna¹⁸ göre toplam sayı çoktan 1,5 milyonun üzerine çıkmıştır. Sadece resmi rakamlar göz önüne alındığında bile, bu derece yoğun bir yer değiştirmenin ev sahibi ülkede yol açacağı problemler çok çeşitlidir. Türkiye, gerek "açık kapı" politikası izleyerek kendisine sığınan tüm Suriyelileri kabul etmesi, gerekse sığınmacıların barındığı kamplardaki organizasyon kabiliyeti, ülkede misafir edilen sığınmacılara sağlanan insani yardım, eğitim, sağlık ve mesleki eğitim hizmetleri ile sığınmacıların sosyal ihtiyaçlarına karşılık verebilmesi açısından diğer ev sahibi ülkelere nispeten daha cömert ve başarılı olmuştur.¹⁹ Ancak bunların yanında Türkiye'de barınan Suriyeli sığınmacılar için çözüm bekleyen pek çok sorun da bulunmaktadır.

Bu sorunların en başında, hala belirsizliğini koruyan, Türkiye'deki Suriye vatandaşlarının hukuki statüsü gelmektedir.²⁰ Türkiye Cenevre Sözleşmesi'nin (UNHCR, 1951) bir tarafı olarak mülteci kavramını kabul etmiştir. Uluslararası literatürde sığınmacılık, mültecilikten önceki kategoriye işaret etmekte; bir diğer ifadeyle sığınmacı, aday mülteci konumunda bulunmaktadır. Mülteci olma şartlarını taşıyıp taşımadığının belirlenmesi sırasında geçen sürede kişiye sığınmacı statüsü verilir ve ülkeden ülkeye değişmesine rağmen mülteciler

15. 2013 tarihli ve 6458 sayılı Kanun ile İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü AFAD'ın görevini devralmaktadır.

16. "Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları", *Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı AFAD*, 2013, https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/60-2013123015491-syrian-refugees-in-turkey-2013_baski_30.12.2013_tr.pdf, (Erişim tarihi, 5 Şubat 2015); "Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri Kardeş Topraklarındaki Misafirlik", *Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı AFAD*, 2014, <https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/79-20140529153928-suriye-den-turkiye-ye-nufus-hareketleri-kardes-topraklarindaki-misafirlik-2014.pdf>, (Erişim tarihi 5 Şubat 2015).

17. AFAD, <https://www.afad.gov.tr/tr/IcerikDetay1.aspx?ID=16&IcerikID=848>

18. UNHCR, a.g.e., 2015.

19. "Suriye'ye Komşu Ülkelerde Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar, Öneriler", ORSAM, Rapor No. 189, (2014).

20. Kılıç Buğra Kanat, Kadir Üstün, *Turkey's Syrian Refugees: Toward Integration*, (SETA Vakfı, İstanbul: 2015), s. 13-17; ORSAM, a.g.e., 2014.

genelde aşağı yukarı aynı haklara sahip olurlar.²¹ Türkiye ise sığınmacı tanım-lamasını şöyle yapmaktadır:

...İrki, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyuğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancı.²²

Görüldüğü gibi Türkiye sığınmacı olma konusunda herhangi bir zaman ya da coğrafi kısıtlama uygulamamaktadır. Fakat Türkiye’de mültecilik statüsü sadece Avrupa kökenlilere verildiği için Avrupa dışından gelenlerin alabileceği en yüksek statü sığınmacı statüsüdür. Bu nedenlerden dolayı, yaygın kullanımların aksine ülkelerindeki iç savaştan kaçarak Türkiye’ye sığınan Suriyeliler hukuki anlamda ancak “sığınmacı” statüsüne erişebilmekte ya da “kaçak göçmen” olabilmektedirler.

2013 yılında TBMM’de kabul edilen ve 2014 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” Türkiye’nin ilk iltica yasasıdır. Yasa ile “yabancılarla ilişkin vize alma zorunluluğu, ikamet izni, vatansızların ve mültecilerin hukuki durumu, Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün teşkilat yapısı gibi konular düzenlenmiş ve yabancılar hukuku mevzuatı tek yasada toplanmıştır.”²³ Ancak coğrafi kısıtlama kaldırılmamıştır. Bu kısıtlamanın muhafaza edilmesi, sığınmacı kavramının da farklı yorumlanmasına neden olmaktadır.

Suriye’den gelen sığınmacılara yönelik ilk etapta insani boyutu esas alan bir yaklaşım sergilenmiş ve sığınmacılar “misafir” olarak tanımlanmıştır.²⁴ Ancak herhangi bir hukuki karşılığı bulunmayan “misafir” ifadesinin ülkeye sığınanlara karşı çeşitli keyfi uygulamalara yol açma riski nedeniyle, Ekim 2011 tarihinden itibaren İçişleri Bakanlığının 1994 Yönetmeliği’nin 10. maddesi uyarınca Suriyeli sığınmacılar “geçici koruma” statüsüne alınmıştır. Bu müphem kavramın yerel olarak yasal zemini ise yukarıda bahsedilen 6458 sayılı Kanun ile daha sonra

21. Cengiz Başak, *Mülteciler, Sığınmacılar, Yasa Dışı Göçmenler*, (Sonsöz Gazetecilik ve Reklamcılık, Ankara: 2011).

22. “İskan Kanunu”, *Resmî Gazete*, Kabul Tarihi: 19 Eylül 2006, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/09/20060926-1.htm>, (Erişim tarihi 28 Ağustos 2014).

23. Erdal Arap ve Seher Çerçi, “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Getirdikleri”, *Hukuk Gündemi*, 14/2, (2014), s.121-127. <http://www.ankarabaru.org.tr/siteler/ankarabaru/hgdmakale/2014-2/31.pdf>, (Erişim tarihi 6 Şubat 2015).

24. İnsani boyutu esas alan açık kapı politikasının detayları için bkz. Kılıç Bugra Kanat, Kadir Ustun, Turkey’s Syrian Refugees: Toward Integration, (SETA Vakfı, İstanbul: 2015).

sağlanmıştır.²⁵ Uluslararası dayanağı ise AB Konseyi'nin, Yugoslavya'dan AB'ye yapılan yoğun göçle başa çıkmak için kullandığı, 2001 yılındaki yönergesiyle alakalıdır.²⁶ “Geçici koruma” üç esas üzerine odaklanmaktadır:²⁷

- Açık sınır politikası ile ülke topraklarına kabul,
- Geri göndermeme ilkesi,
- Gelen kişilerin temel ve acil ihtiyaçlarının karşılanması.

Ayrıca 30 Mart 2012 tarihinde 62 sayılı “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyeti’nde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge”nin kabulü ile söz konusu geçici koruma altına alma durumuna netlik kazandırılmıştır.²⁸

Türkiye’de yaşayan Suriyeli sığınmacılarla ilgili çeşitli sorunlar (ekonomik, sosyal, psikolojik vd.) tek bir raporda açıklanamayacak kadar derin ve çok boyutludur. Özellikle AFAD’ın yürüttüğü çalışmaların yanı sıra çeşitli uluslararası ve ulusal düşünce topluluklarının yaptığı çalışmalarda bu sorunlar detaylı şekillerde ele alındı. Bu nedenle mevcut rapor bu alanda yürütülen diğer tüm çalışmalara bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

25. Geçici koruma statüsünün detayları için bkz. İbrahim Kaya, *Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumu*, (SETA Vakfı, İstanbul: 2015).

26. Avrupa Birliği Konseyi, Council Directive, *Official Journal of the European Communities*, (2001), (Erişim tarihi 11 Şubat 2014).

27. “Geçici Korumamız Altındaki Suriyeliler”, İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Dairesi Genel Müdürlüğü. (2014a), http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler_409_558_560_icerik, (Erişim tarihi 23 Temmuz 2014); “Geçici Korumanın Unsurları”, İçişleri Bakanlığı Göç Dairesi Genel Müdürlüğü, (2014b), http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-korumanin-unsurlari_409_558_1095, (Erişim tarihi 23 Temmuz 2014).

28. ORSAM, a.g.e., 2014, s. 11.

YÖNTEM

İNTERNET HABER KAYNAKLARI

Gazetelerin internet haber kaynakları birkaç açıdan oldukça kullanışlıdır. Öncelikle kolay erişilir olmaları ve depolanabilmeleri bu haber kaynaklarını analiz açısından cazip hale getirmektedir. Gazetelerin yazılı nüshalarında yer alan aynı haberleri de kapsayan internet haberleri, haberin okura daha hızlı ve kolay ulaşması açısından da kullanışlıdır.

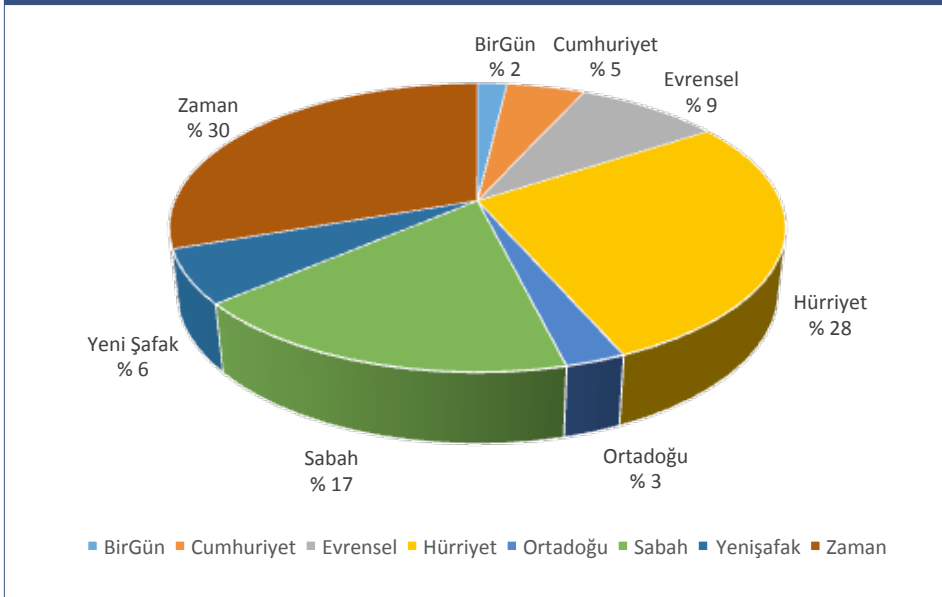
Alfabetik olarak sıralanan aşağıdaki internet haber kaynakları seçiminde Türkiye'deki başlıca siyasi pozisyonları temsil ettikleri düşünülen sekiz ulusal gazetenin internet sitesi haber kaynağı olarak tercih edildi. *Birgün* ve *Evrensel* Türkiye'de tanımı oldukça zor olan "Sol"u ve Kürt milliyetçisi grupları, *Cumhuriyet* ve *Hürriyet* laik-Kemalist grupları, *Ortadoğu* muhafazakar-milliyetçi grubu, *Sabah* ve *Yeni Şafak* özellikle son on yılda AK Parti'nin temsil ettiği muhafazakar-İslamcı grubu ve son olarak *Zaman* son yıllarda Türkiye siyasetine tartışmalı bir şekilde damgasını vuran Gülen grubunu temsilen haber derlemine dahil edilmiştir.

TABLO 1. İNCELENEN HABER KAYNAKLARI

Haber Kaynakları	İnternet Sayfaları	Zaman Aralığı
BirGün	http://www.birgun.net/	15 Mart 2011 31 Mayıs 2015
Cumhuriyet	http://www.cumhuriyet.com.tr/	
Evrensel	http://www.evrensel.net/	
Hürriyet	http://www.hurriyet.com.tr/	
Ortadoğu	http://www.ortadogugazetesi.net/	
Sabah	http://www.sabah.com.tr/	
Yeni Şafak	http://www.yenisafak.com/	
Zaman	http://www.zaman.com.tr/	

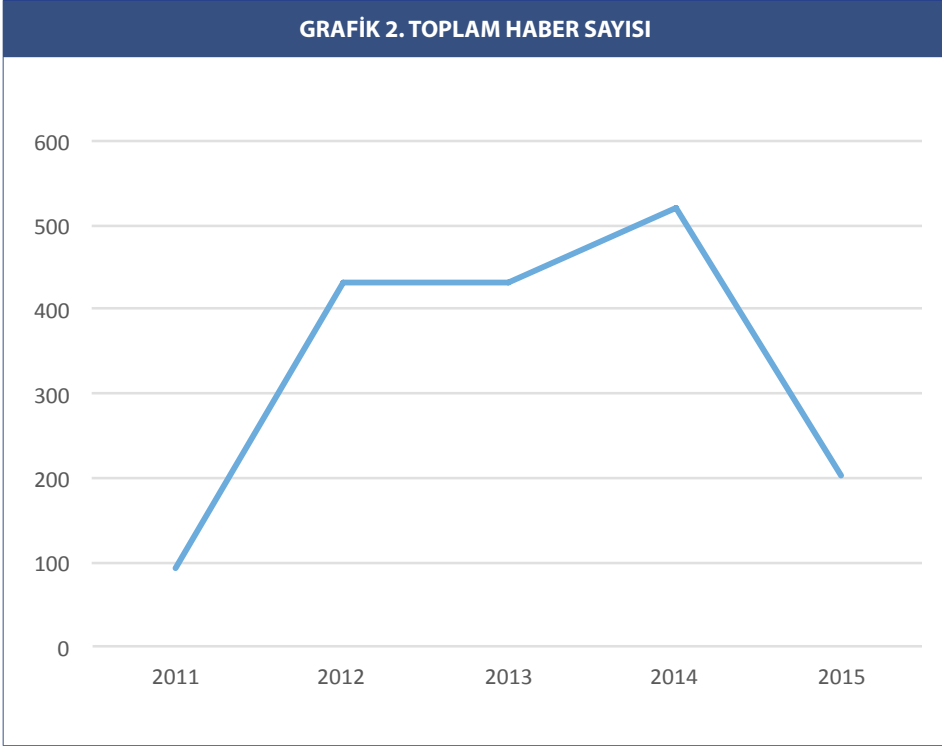
Konuyla ilgili haberler, *Hürriyet*, *Cumhuriyet*, *Sabah*, *Yeni Şafak*, *Zaman*, *BirGün*, *Evrensel* ve *Ortadoğu* gazetelerinin çevrimiçi sayfalarından elde edildi ve dijital ortama (.txt formatında) aktarılarak arşivlendi.

GRAFİK 1. HABER KAYNAKLARINA GÖRE TOPLAM HABER SAYISI DAĞILIMI

“Suriye”, “mülteci” ve “sığınmacı” anahtar kelimeleri kullanılarak ilgili konuda haber sitelerinde Suriye’de iç savaşın patlak vermesinin ardından Suriye’den Türkiye’ye ilk göç hareketinin haber edildiği tarih ile yani 15 Mart 2011 ile 31 Mayıs 2015 tarihleri arasında yayımlanan tüm sıcak haberler ve köşe yazıları bir

araya toplandı (bkz. Tablo 2). Toplamda 1678 haber metninden oluşan bir haber derlemi elde edildi. Grafik 2, haber sayılarının yıllara göre dağılımını göstermektedir. Bu noktada haber sayılarındaki farklılık ve dalgalanma için kısa bir açıklamaya yapmakta fayda var. Özellikle *Evrensel* haberlerinde 2014 yılındaki ani artış ve *Zaman* haberlerinde aynı yıldaki keskin düşüş açıklamaya değerdir.

Özellikle 2014 yılındaki haber sayısına bakıldığında önceki yıllara göre *Evrensel*, *Hürriyet*, *Ortadoğu*, *Sabah* ve *Yeni Şafak* gazetelerindeki haberlerde artış yaşandığı, *Zaman* gazetesinde ise keskin bir düşüşün söz konusu olduğu görülmektedir. 2014 yılında toplamdaki haber artışı, Suriye iç savaşının şiddetlenmesi, DAİŞ örgütünün Irak ve Suriye’de birçok şehri ele geçirmesi ve Kobani saldırılarının yaşanması ile açıklanabilir.

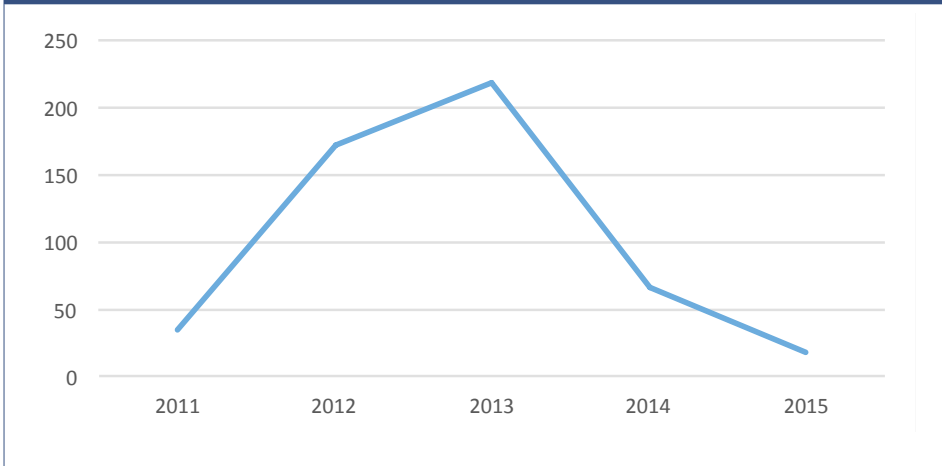
TABLO 2. SURİYELİ SİĞİNMACI HABERLERİNİN YILLARA VE HABER KAYNAKLARINA GÖRE DAĞILIMI

	2011	2012	2013	2014	2015
<i>BirGün</i>				25	6
<i>Cumhuriyet</i>	3	25	20	18	16
<i>Evrensel</i>			13	123	16
<i>Hürriyet</i>	34	154	108	136	32
<i>Ortadoğu</i>		10	15	16	4
<i>Sabah</i>	17	64	43	94	77
<i>Yeni Şafak</i>	3	7	14	43	34
<i>Zaman</i>	35	172	218	66	17
Toplam	92	432	431	521	202

Zaman gazetesindeki sığınmacı haberleri sayısı daha önceki yıllarda diğer gazetelerden çok daha fazlayken, 2014 yılında göze çarpan bir düşüş yaşamıştır. Bu ani düşüş özellikle 17 Aralık 2013 tarihi ile sembolleşen süreçle açıklanabilir.

Ayrıca bu sayısal düşüş, haberlerin içeriğindeki bakış açısı değişimi ile de desteklenmektedir. Örneğin, 2014 yılı öncesinde Türkiye'nin Suriyeli sığınmacı politikasına yapılan övgüler *Zaman* gazetesinde sürekli haber olurken, bu tarihten sonra bu içerikteki haberlerin sayısı yok denecek kadar azalmıştır.

GRAFİK 3. ZAMAN GAZETESİNDEKİ HABERLERİN YILLARA GÖRE DAĞILIMI

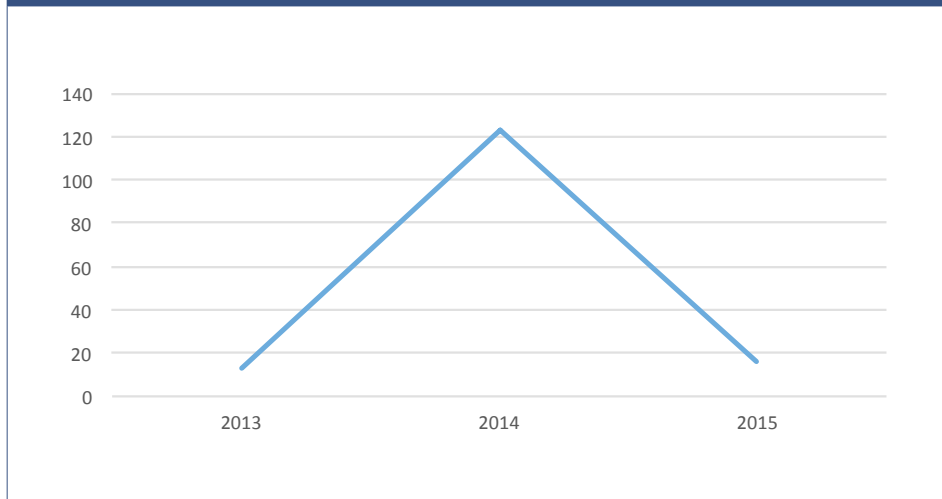
Zaman gazetesinde ilgili konuda yazılan köşe ve yorum yazılarına bakıldığında da içerik bakımından bir değişim göze çarpmaktadır. 2014 yılından önce köşe ve yorum yazılarında hükümetin Suriyeli sığınmacı politikası ile ilgili eleştiriler daha çok yardım konusundaki aksaklık ve eksiklikler üzerinde yoğunlaşmakta, ancak Suriyeli sığınmacılarla güvenlik sorunu arasında doğrudan bir

ilişki kurulmamaktadır. Fakat 2013 Aralık ayı itibarıyla özellikle köşe ve yorum yazılarında –sığınmacı politikasının desteklenmesine devam edilmesine rağmen– eleştirilerin giderek sığınmacı politikasının güvenlik boyutuna yoğunlaştığı görülmektedir.²⁹ Bu tür yazılarda Suriyeli sığınmacılarla birlikte şehirlerde ortaya çıkan ve çıkması muhtemel sosyal, etnik ve mezhep temelli gerginlikler işlenmeye başlanmıştır.³⁰ Kısacası daha önceleri Suriyeli sığınmacılara yönelik yardım kampanyalarına yoğunlaşan köşe ve yorum yazılarında giderek Suriyeli sığınmacılar ile güvenlik sorunu arasında bir ilişki kurulmaya başlamıştır.

Bu bölümü sonlandırmadan önce 2014 yılında *Evrensel* gazetesindeki haberlerin sayısında yaşanan dikkate değer artışa dair bir açıklama yapmak faydalı olacaktır. Bu artışta özellikle Suriye’de yaşanan iç savaşın yoğunlaşmasının ve Kobani’ye yapılan DAİŞ saldırılarının *Evrensel* gazetesinde sıkça yer almasının etkili olduğu görülebilir. Özellikle Suriye’den Türkiye’ye geçiş yapmak zorunda kalan Suriyeli Kürtlerin konu edildiği haberlerin bu dönemde artışa geçtiği gözlemlenmektedir.

Sığınmacıların sorunlarının ve yaşadıkları dramın konu edildiği *Evrensel* haberleri 2014 yılında, özellikle Temmuz ve Ağustos aylarında ciddi bir artış göstermektedir. Ayrıca aynı dönemde sığınmacılara yönelik yapılan saldırılar da haberlerin önemli bir bölümünün konusunu oluşturmaktadır.

GRAFİK 4. EVRENSEL GAZETESİNDEKİ HABERLERİN YILLARA GÖRE DAĞILIMI

29. Bu türden bir çekimser destek için bkz.: Şahin Alpay, “İçimizdeki Suriye”, *Zaman*, 1 Şubat 2014, http://www.zaman.com.tr/yazarlar/sahin-alpay/icimizdeki-suriye_2196848.html

30. Örneğin bkz.: Joost Lagendijk, “Türkiye’nin Baş Ağrısı Suriye”, *Zaman*, 4 Mayıs 2014.

İÇERİK ANALİZİ

Haber metinlerini incelemenin ilk adımı olarak bir haberin ne hakkında konuştuğunun belirlenmesi gerekmektedir. Bununla haberin teması denebilecek makro konu başlıkları, haber değeri ve alakası açısından metinlerin ön plana çıkarmaya çalıştıkları konular ortaya konmaya çalışılacaktır. Her bir haber birden fazla konuya değinse de, o haber içinde tüm haberin özü sayılabilecek bir makro konu başlığı ya da tema bulunabilir. Bunun için özel bir kodlama sistemi geliştirilerek her bir haberin teması gösterilmeye çalışılacaktır. Ayrıca haber metni içerisinde alt konu başlıkları da ayrıca listelenip açıklanacaktır.

KODLAMA SİSTEMİ

Aşağıdaki kodlama sistemi bu araştırma için özel olarak geliştirilmiştir. Her bir habere tek bir tema ve alt konu başlıkları atanmıştır. Aşağıdaki dört ana tema ve alt konu başlıkları elde edilen haberler tek tek okunarak incelendikten sonra ortaya çıkmıştır.

TABLO 3. İNCELENEN HABERLERDEKİ KONU BAŞLIKLARI		
Başlıca Temalar	Alt Konu Başlıkları	İçerik
Siyaset	7 Haziran 2015 seçimi	7 Haziran 2015 seçiminde sığınmacıların oy kullanacağı iddiaları, seçimlere yönelik sığınmacı politikaları vb.
	Hükümet eleştirisi	Muhalefet partilerinden hükümetin Suriye ve sığınmacı politikalarına yapılan eleştiriler

TABLO 3. İNCELENEN HABERLERDEKİ KONU BAŞLIKLARI

Başlıca Temalar	Alt Konu Başlıkları	İçerik
	Sığınmacı politikaları	Türkiye'nin ve diğer ülkelerin sığınmacı politikaları, konuyla ilgili siyasilerden ve kamu görevlilerinden yapılan alıntılar vb.
	Suriye politikası	Türkiye'nin ve diğer ülkelerin Suriye politikaları, Suriye'deki iç savaşın ülkelerin politikalarına yansımaları vb.
Sınır güvenliği	İnsan kaçakçılığı \ Sınır ihlali	Sınır geçmeye çalışırken hayatını kaybeden göçmenler, sınırda yaşanan ihlaller, sığınmacıları Avrupa'ya kaçıran kaçakçılar vb.
	DAİŞ tehdidi	DAİŞ'in özellikle sınırda ve sınıra yakın illerde oluşturduğu tehdit
Sığınmacı sorunları		
	Aleviler	Türkiye'ye sığınmak zorunda kalan Aleviler.
	Barınak	Sığınmacıların şehirlerde ve kamplarda yaşadıkları barınma sorunları
	Çalışma şartları \ İşsizlik	Sığınmacıların kötü çalışma şartları, ucuz iş gücü olarak kullanılmaları, işsiz olmaları ya da dilencilik yapmaları, olumlu istihdam haberleri, konuyla ilgili politikalar vb.
	Çocuk \ Eğitim	Sığınmacı çocukların dramını anlatan anlatılar, sığınmacı çocuklarla ve eğitim odaklı projeler, yardım kampanyaları vb.
	Diğer ülkelerdeki sığınmacılar	Sığınmacıların özellikle Irak, Ürdün, Lübnan ve Avrupa ülkelerinde yaşadıkları güvenlik, iltica vb. ile ilgili sorunlar
	Entegrasyon	Sığınmacıların Türkiye'deki sosyal ve kültürel hayata uyumları, bununla ilgili çeşitli projeler vb.
	Ermeniler	Türkiye'ye sığınmak zorunda kalan Suriyeli Ermeniler.
	Ezidiler	DAİŞ tehdidi ile Türkiye'ye sığınmak zorunda kalan Ezidiler
	Güvenlik	Sığınmacıların kamplarda ve kamp dışında, özellikle sınır illerinde ve büyük şehirlerde karşılaştıkları güvenlik sorunları, adli olaylar (yangın, adam kaçırma, cinayet vb.) ve maruz kaldıkları ayrımcı tutumlar ve saldırılar
	Hukuki statü	Suriyeli sığınmacıların hukuki statüleri, mülteci olamayışları, bununla ilgili yasal düzenlemeler vb.

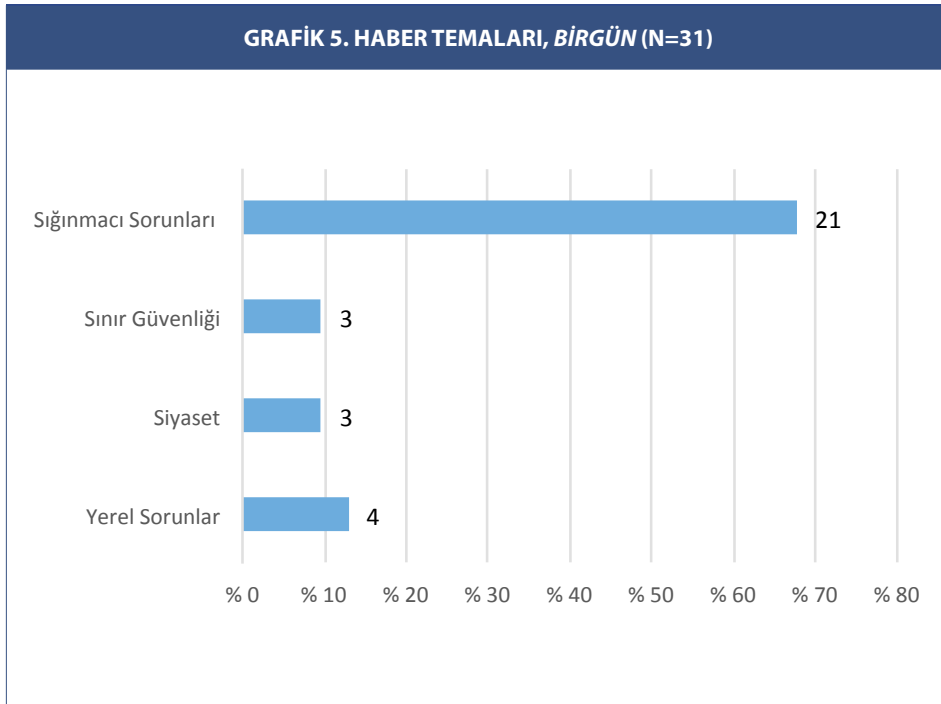
TABLO 3. İNCELENEN HABERLERDEKİ KONU BAŞLIKLARI

Başlıca Temalar	Alt Konu Başlıkları	İçerik
	İstismar	Sığınmacıların maruz kaldığı çeşitli istismarlar, tecavüz, kötüye kullanma vb.
	Kadın	Sığınmacı kadınların çeşitli sorunları ve bu konuyla ilgili yapılan yardımlar ve projeler vb.
	Kürtler	Suriye'den göç etmek zorunda bırakılan Suriyeli Kürt sığınmacılar
	Sağlık	Sığınmacılarla ilgili sağlık sorunları
	Sığınmacı anlatıları	Sığınmacılarla yapılan mülakatlar ve bu mülakatlardan yapılan alıntılar
	Türkmenler	Suriye'den göç etmek zorunda bırakılan Suriyeli Türkmenler
	Süryaniler	Türkiye'ye sığınmak zorunda kalan Süryaniler
	Uluslararası kuruluşlar \ BMMYK	Uluslararası kuruluşların, başta BMMYK olmak üzere, Af Örgütü, BM vb. temsilcilerinin sığınmacıların sorunlarıyla ilgili raporları, özel temsilcileri (ör. Angelina Jolie) kamplara yaptıkları ziyaretler ve konuyla ilgili görüşleri
Yerel Sorunlar		
	Ekonomik külfet	Sığınmacıların Türkiye ekonomisi üzerinde oluşturduğu yük ve bununla ilgili siyasi demeçler, eleştiriler vb.
	Entegrasyon	Sığınmacıların Türkiye'deki hayata entegre olamamalarının Türkiye açısından oluşturduğu sorunlar
	Güvenlik	Suriyeli sığınmacıların Türkiye açısından neden oldukları güvenlik sorunları, adli olaylar vb.
	İşsizlik	Suriyeli sığınmacıların neden oldukları işsizlikteki artış
	Konut fiyatları \ Kira artışı	Suriyeli sığınmacıların neden oldukları konut ve kira artışı ve bununla ilgili olarak yaşanan konut sıkıntısı vb.
	Reyhanlı patlaması	Hatay Reyhanlı'da yaşanan patlama
	Sığınmacı akını	Artan sığınmacı sayıları, şehirlerdeki hızlı sığınmacı artışı
	Suriyeli kumalar	Suriyeli sığınmacı kadınların Türkiye vatandaşları ile evlendirilmeleri sonucunda ortaya çıkan sorunlar
	Şehirlerde sığınmacılar	Sığınmacıların sınır illerinde ve diğer şehirlerde, özellikle metropollerde, neden oldukları sorunlar: görünürlük, dilencilik, tahliyeler vb.

Yukarıdaki temalar ve alt konu başlıkları haberler incelenirken ortaya çıkmış ve yeterli bir desen elde edilince bu şekilde gruplandırılmıştır. Farklı temalar altındaki benzer alt konu başlıkları özellikle başlık açısı dikkate alınarak farklı alanlarda gruplandırılmıştır. Örneğin sığınmacıların maruz kaldığı saldırılar sığınmacı sorunları altındaki güvenlik kategorisinde yer alırken, sığınmacıların fail olarak anıldığı saldırı haberleri yerel sorunlar altındaki güvenlik kategorisinde yer almaktadır. Tablodaki kodlama sistemi birkaç açıdan önemli ve faydalıdır. Öncelikle bu kodlama sistemi sayesinde söz konusu haber kaynaklarının konuyla ilgili haberleri hakkında kapsayıcı bilgiye sahip olunacak ve bu sayede ilgili haberlerde hangi konuların, kişilerin ve görüşlerin ön plana çıkarıldığı ve dolayısıyla hangilerinin sessizleştirildiği görülecektir. Ayrıca gazetelerin hangi konuları öncelediği bilgisi de bakış açılarının detaylı incelenmesinde faydalı olacaktır.

BİRGÜN GAZETESİNDEKİ HABERLERİN TEMALARI

BirGün'de Suriyeli sığınmacılar konusunda elde edilen 31 metindeki temalar aşağıdaki tabloda verilmiştir. Görüldüğü gibi *BirGün*'deki haberlerin önemli bir bölümü doğrudan sığınmacıları ilgilendiren konular hakkındadır.

Yukarıdaki tabloya bağlı kalarak *BirGün* haberlerinin ilgili sosyal sorunun özellikle sığınmacıları ilgilendiren yönlerini ön plana çıkardığı söylenebilir. En kalabalık grup olan “sığınmacı sorunları” içerisinde sığınmacıların sağlık, dil, eğitim, barınak sorunlarının yanı sıra yaşadıkları güvenlik sorunları ve maruz kaldıkları yabancı düşmanlığı da yer almaktadır. Özellikle sığınmacıların yaşadıkları sorunları birinci ağızdan aktaran haberlerde (aşağıdaki alıntıda görüleceği gibi) *BirGün*’ün konuya sığınmacıların gözünden bakması olumlu bir bulgudur:

Buraya gelen Suriyelilerin birçoğu Türkçe bilmediği için iş bulması çok zor oluyor. İş bulanlar ise hizmet sektöründe görünmeyen bulaşıkçılık gibi işler yapıyorlar. Dil bilmediğimiz için konuşulunca anlaşılmasın diye aylarca dilsiz gibi yaşıyoruz. Susarak çalışıyoruz. Savaş bizim yalnızca hayatlarımızı değil sesimizi dilimizi de çaldı.³¹

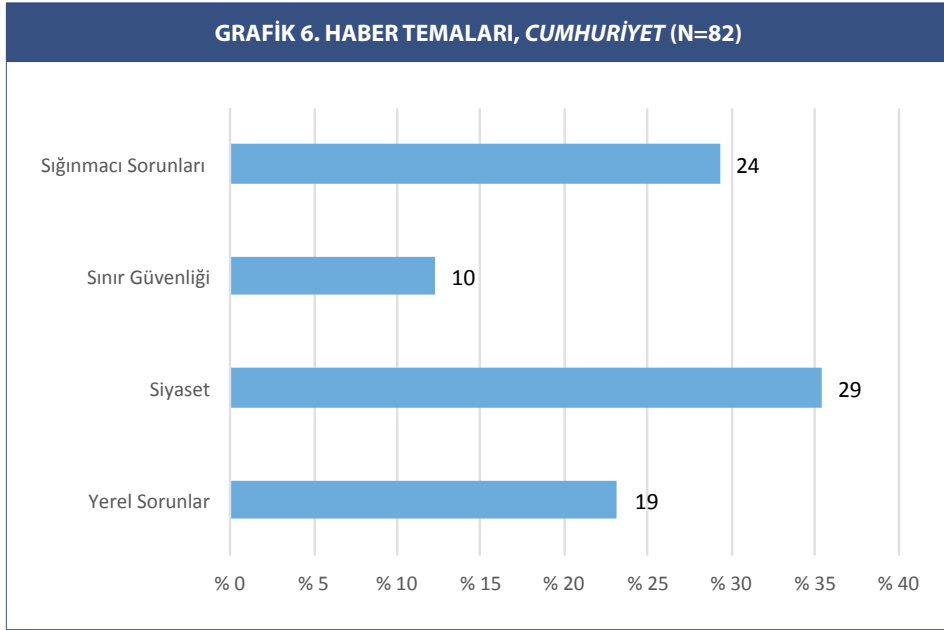
TABLO 4. BİRGÜN HABERLERİNDEKİ KONU ALT BAŞLIKLARI

Sınır Güvenliği	Sığınmacı Sorunları	Siyaset	Yerel Sorunlar
İnsan kaçakçılığı/ Sınır ihlali [3]	Barınak [2]	Hükümet eleştirisi [1]	Ekonomik külfet [2]
	Entegrasyon [1]		Güvenlik [4]
	Güvenlik [2]		
	Sağlık[2]		
	Uluslararası kuruluşlar/BMMYK [1]		
	Çalışma şartları/ İşsizlik [1]		

CUMHURİYET GAZETESİNDEKİ HABERLERİN TEMALARI

Cumhuriyet’te Suriyeli sığınmacılar konusunda elde edilen 82 metindeki temalar aşağıdaki tabloda verilmiştir. Görüldüğü gibi *Cumhuriyet*’teki haberlerin önemli bir kısmı siyaset alanıyla ilgilidir, sığınmacıların sorunlarını ilgilendiren haberler ise ikinci sırada gelmektedir.

31. “Savaş Yalnız Hayatımızı Değil Sesimizi de Çaldı”, *BirGün*, 12 Ocak 2015.

Siyaset kategorisinde, özellikle hükümetin Suriye ve sığınmacı politikalarını eleştiren haberlerde muhalefet partilerinin ve sözcülerinin görüşlerinden alıntı yapılmaktadır:

Hamzaçebi, “Meclis Başkanının açıklamalarına göre ülkemizde 21 kampta 200 bini aşkın Suriyeli mülteci vardır. Ülkemizin diğer yerlerindeki de dikkate alındığında bu sayı 500 bine ulaşmaktadır. Mülteciler için bugüne kadar yapılan harcama da 1,5 milyar doları (Başbakanın açıklamasına göre 2 milyar doları) bulmuştur. Bu rakamlar bile tek başına hükümetin Suriye politikasının ne kadar yanlış olduğunu göstermektedir. Ancak daha da vahim olan gerçek Meclis Başkanının kullandığı şu cümlelerde saklıdır: ‘Sınır bölgelerimizde yaşayan vatandaşlarımız, karşı taraftan gelen havan topları ve mermilerin tehdidi altında günlerini büyük bir korku ve endişe içinde geçirmektedirler’” dedi.³²

Örnekte görüldüğü gibi bu tarz eleştirel haberlerin odak noktası Suriyeli sığınmacılardan ziyade sığınmacılarla ilgili hükümet politikalarıdır. Ayrıca bu politikaların neden olduğu yerel sorunlar da siyasetçilerden yapılan alıntılarla ön plana çıkarılmaktadır.

Suriyeli hastalardan kızamık geçirenler olduğundan dolayı benim hastalarda da kızamık vakası görüldü. Antakya merkezde erişkinde kızamığa rastladık. Vatandaş da yok: Hastaneler o kadar doluydu ki kendi vatandaşımız yer bulamıyordu. Bir akrabam ameliyat oldu, oda zor bulundu. Kendisi “Burada ikinci sınıf vatandaş olarak görülüyoruz” diyor.³³

32. “Savaş Yalnız Hayatımızı Değil Sesimizi de Çaldı”, *BirGün*, 12 Ocak 2015.

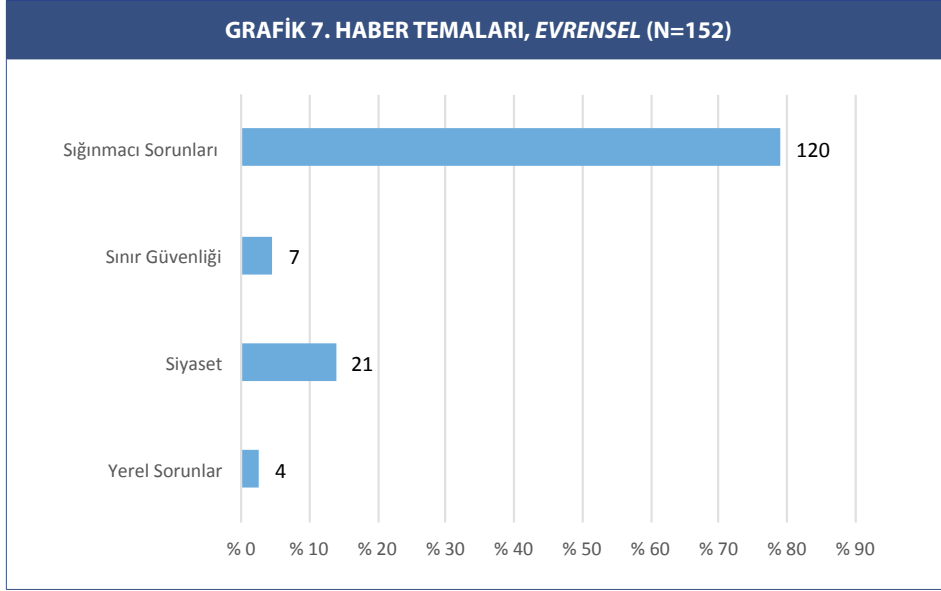
33. “Kuma Krizi”, *Cumhuriyet*, 27 Kasım 2013.

Cumhuriyet haberlerinde yer alan diğer alt konu başlıkları Tablo 5'te görülebilir.

TABLO 5. CUMHURİYET HABERLERİNDEKİ KONU ALT BAŞLIKLARI			
Sınır Güvenliği	Sığınmacı Sorunları	Siyaset	Yerel Sorunlar
DAİŞ tehdidi [4]	Aleviler [2]	7 Haziran 2015 Genel Seçimi [1]	Ekonomik külfet [1]
İnsan Kaçakçılığı/ Sınır ihlali [6]	Barınak [2]	Hükümet eleştirisi [10]	Güvenlik [9]
	Diğer ülkelerdeki sığınmacılar [1]	Suriye politikası [10]	Konut fiyatları/Kira Artışı [1]
	Ermeniler [1]	Sığınmacı politikaları [9]	Reyhanlı patlaması [1]
	Güvenlik [3]		Suriyeli kumalar [2]
	Kadın [1]		Sığınmacı akını [4]
	Kürtler [2]		İş/İşsizlik [2]
	Sağlık [2]		
	Sığınmacı anlatıları [1]		
	Süryaniler [1]		
	Türkmenler [2]		
	Uluslararası kuruluşlar/ BMMYK [3]		
	Çocuk/Eğitim [2]		
	İstismar [1]		

EVRENSEL GAZETESİNDEKİ HABERLERİN TEMALARI

Evrensel gazetesinin internet sayfasından Suriyeli sığınmacılar konusunda elde edilen 152 metindeki temalar aşağıdaki tabloda verilmiştir. Görüldüğü gibi *Evrensel*'de de haberlerde en önemli kategori olarak, *BirGün*'deki gibi doğrudan Suriyeli sığınmacıları ilgilendiren haberler ön plana çıkmaktadır.

Sığınmacı sorunlarının ön plana çıktığı *Evrensel*'deki haberlerde sığınmacı sorunları sıklıkla birinci ağızdan aktarılmaktadır:

“Biz tecavüzden kaçtık, ölümden değil” diye başlıyor Suriyeli sığınmacı kadınların “dayanmak için taş olmak gerek” dedirtecek hikayeleri... Bir film afişinde ya da bir kitap kapağında değilse hele o sözler ve kaçtıkları yerde de her sokağa çıkışlarında yine tecavüzse yöneltilen tehditler, ne paklar ki artık bunlara göz yuman insanlığımızı!³⁴

Örnekte görüldüğü gibi Suriyeli sığınmacı sorunlarının birinci ağızdan aktarıldığı *Evrensel*'de sığınmacı sorunlarının çok çeşitli boyutları da konu edilmektedir. Bunun yanı sıra sığınmacı sorunlarının eleştirel bir bakış açısıyla, yani ilgili sorunlardan hükümeti sorumlu tutan bir tavırla ele alındığını da *Evrensel* haberlerinde görebiliriz.

Suriyeli mültecilere yönelik Ankara, Urfa, Antep, Maraş gibi kentlerde başlayan saldırılar, her geçen gün artıyor. İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi Başkanı

34. “Evimize Bomba Düşse Kurtuluşumuz Olurdu”, *Evrensel*, 6 Eylül 2014.

Abdülbaki Boğa, sığınmacıların yaşadığı ırkçı saldırılarının nedeninin, AKP Hükümetinin kullandığı ayrımcı dil olduğunu söyledi.³⁵

2014 yılında Türkiye'nin, özellikle Suriye'den kaçan sığınmacıların yaşadığı mağduriyetlere sahne olduğunu belirten Tanrıkulu şunları kaydetti: "Sayıları net olmamakla beraber bir buçuk milyonu aşkın sivilin Türkiye'ye sığındığı bir ortamda, sığınmacılar da ağır hak ihlalleriyle karşılaşmaktadır. Sığınmacıların temel ihtiyaçlarını ve haklarını güvence altına alacak mekanizmaları işletmekten uzak bir politika gütmektedir. Özellikle sığınmacı kadın ve çocukların maruz kaldıkları istismarın bilançosu ortaya çıkarılamamaktadır. Keza, sığınmacıların yoğun bir emek sömürüsü altında, kölelik koşullarında çalıştırılmasına göz yumulmaktadır."³⁶

Suriyeli sığınmacıların sorunlarının çeşitli boyutları ve diğer alt konu başlıkları Tablo 6'da görülebilir.

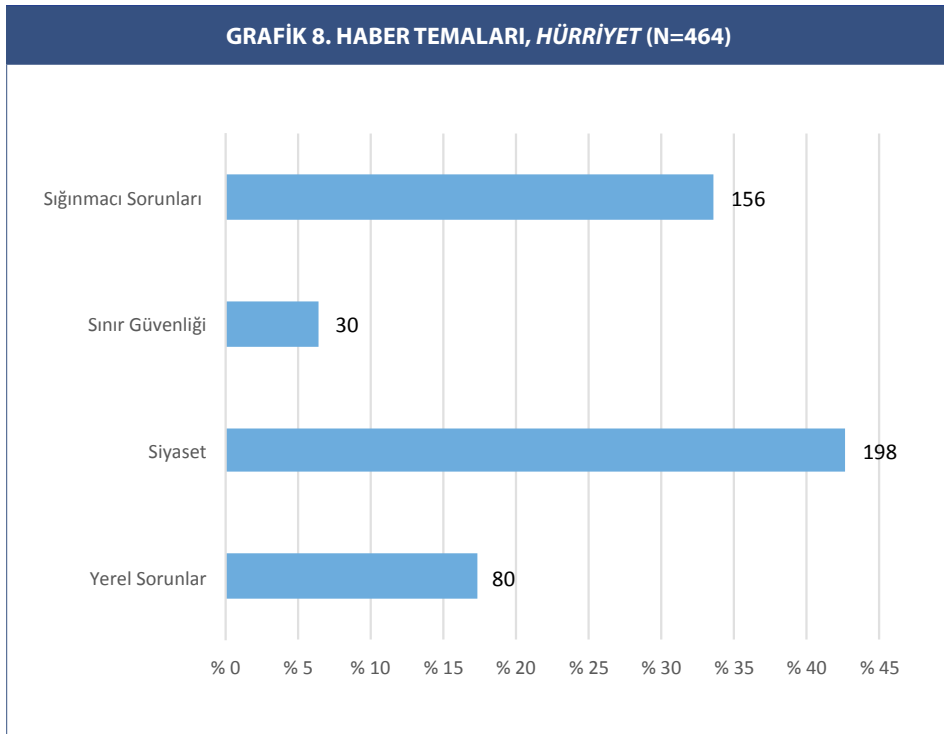
TABLO 6. EVRENSEL HABERLERİNDEKİ KONU ALT BAŞLIKLARI			
Sınır Güvenliği	Sığınmacı Sorunları	Siyaset	Yerel Sorunlar
DAİŞ tehdidi [3]	Barınak [22]	7 Haziran 2015 Genel Seçimi [3]	Güvenlik [1]
İnsan Kaçakçılığı/ Sınır ihlali [3]	Entegrasyon [3]	Hükümet eleştirisi [9]	Suriyeli Kumalar [2]
	Ezidiler [2]	Sığınmacı politikaları [8]	
	Güvenlik [46]		
	Hukuki Statü [7]		
	Kadın [7]		
	Kürtler [5]		
	Sağlık/Beslenme [8]		
	Sığınmacı mülakatları [3]		
	Türkmenler [1]		
	Uluslararası kuruluşlar/ BMMYK [3]		
	Çalışma şartları/ İşsizlik [32]		
	Çocuk/ Eğitim [9]		
	İstismar [3]		

35. "Saldırılarından Hükümet ve Medya Sorumludur", *Evrensel*, 21 Ağustos 2014.

36. "AKP'nin İnsan Hakları İhlal Raporu", *Evrensel*, 11 Aralık 2014.

HÜRRİYET GAZETESİNDEKİ HABERLERİN TEMALARI

Konuyla ilgili en fazla haberin yer aldığı ikinci kaynak olan *Hürriyet*'in internet sayfasından Suriyeli sığınmacılar konusunda elde edilen 464 metindeki temalar aşağıdaki tabloda verilmiştir. Görüldüğü gibi *Hürriyet*'in haberlerinde siyaset temalı haberler ilk sırada gelirken Suriyeli sığınmacıların sorunlarını ilgilendiren haberler en yoğun ikinci kategoridir. Suriyeli sığınmacıların neden olduğu yerel sorunları konu edinen haberler, önceki haber kaynaklarında kıyasla *Hürriyet*'te daha fazla ön plana çıkmaktadır.

Siyaset temalı *Hürriyet* haberlerinde hükümetin sığınmacılarla ilgili politikasını hem öven hem de eleştiriler yönelten haberler yer almaktadır:

Suriye'deki çatışma ve saldırılardan kaçarak ülkemize sığınan insanlara bu zor günlerinde kucak açmak, milletimizin şerefle ifa ettiği bir insanlık vazifesidir. Ülkemizin bu sorumluluğu büyük bir fedakarlık ve özenle yerine getirdiğine esasen tüm dünya şahittir.³⁷

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Suriyeli sığınmacılar için bugüne kadar 5,5 milyar dolar harcadığını söyledi. Bu paranın sadece 256 milyon dolarlık bö-

37. "Gül TBMM Açılışında Konuştu", *Hürriyet*, 2 Ocak 2013.

lümü yurtdışından yardım olarak temin edilebilmiş, gerisini biz vergi mükellefleri ödemişiz. Ve Cumhurbaşkanı Avrupa'ya bu nedenle kızıyor. “Şu anda Avrupa'da yaşayan Suriyeli mülteci sayısı 130 bin, Burada 2 milyon. Paradan bahset, paradan. Hiç paradan bahsetmiyorsun, bizden de bu kadar destek olsun demiyorsun” diyor. Bir insanın kendi hesapsızlığı nedeniyle yol açtığı sorun için başkalarını sorumlu tutması ilginç bir durum tabii.³⁸

Düşünüldü değil mi! Bu mülteci işinden de bir çılgın proje çıkmayacak, değil mi!³⁹

Ayrıca çeşitli uluslararası kurumların ve temsilcilerinin Suriyeli sığınmacı politikası nedeniyle Türkiye'ye yaptığı övgüler de siyaset temalı *Hürriyet*'in haberleri arasında yer almaktadır. *Hürriyet* haberlerinde yer alan diğer alt konu başlıkları Tablo 7'de görülebilir.

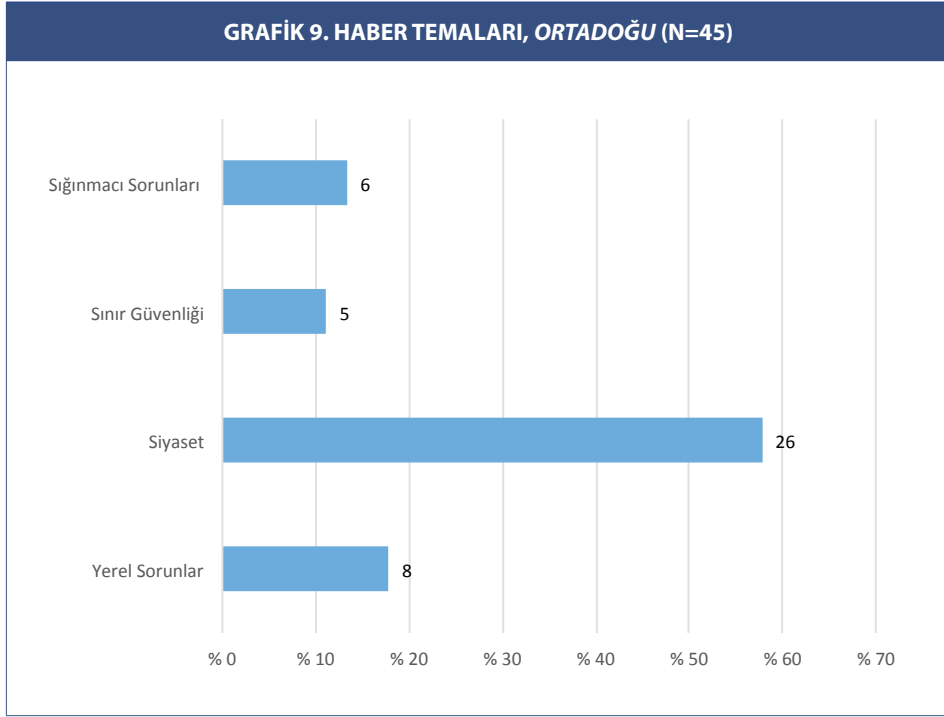
TABLO 7. HÜRRİYET HABERLERİNDEKİ KONU ALT BAŞLIKLARI			
Sınır Güvenliği	Sığınmacı Sorunları	Siyaset	Yerel Sorunlar
DAİŞ tehdidi [2]	Barınak [12]	7 Haziran 2015 Genel Seçimi [1]	Ekonomik külfet [8]
İnsan Kaçakçılığı/ Sınır ihlali [29]	Diğer ülkelerdeki sığınmacılar [28]	Hükümet eleştirisi [19]	Entegrasyon [2]
	Güvenlik [16]	Türkiye övgüsü [7]	Güvenlik [32]
	Hukuki Statü [5]	Suriye politikası [107]	Emlak\Kira artışı [2]
	Kadın [3]	Sığınmacı politikaları [94]	Reyhanlı patlaması [4]
	Kürtler [4]		Suriyeli kumalar [1]
	Sağlık [6]		Sığınmacı akını [19]
	Sığınmacı anlatıları [2]		Şehirlerde sığınmacılar [17]
	Uluslararası kuruluşlar/ BMMYK [43]		
	Çalışma şartları/İşsizlik [5]		
	Çocuk/Eğitim [26]İnsani yardım [14]		
	İstismar [1]		

38. Mehmet Yılmaz, “Sorumlunun Şikayet Etme Hakkı Olmaz”, *Hürriyet*, 20 Şubat 2015.

39. Tolga Tanış, “Mülteciler Çılgın Proje Olmasın”, *Hürriyet*, 20 Ekim 2013.

ORTADOĞU GAZETESİNDEKİ HABERLERİN TEMALARI

Ortadoğu haber sayfasından Suriyeli sığınmacılar konusunda elde edilen 45 metindeki temalar aşağıdaki tabloda verilmiştir. Görüldüğü gibi *Ortadoğu* haberlerinde en önemli kategori olarak siyaset temalı haberler ön plana çıkmaktadır.

Ortadoğu gazetesindeki siyaset temalı haberler özellikle hükümetin Suriye ve Suriyeli sığınmacı politikasını eleştiren bakış açlarına ve ekseriyetle Milliyetçi Hareket Partisi sözcülerinin görüşlerine yer vermektedir.

Gaziantep MHP İl Başkanı Mustafa Erzin, “Bundan 2 yıl önce dost ve kardeş ülkemiz Suriye ile bugün savaş noktasına gelmişsek ve yine düne kadar Başbakanın ‘Kardeşim’ diye hitap ettiği Esad ile bugün can düşmanı haline gelmiş ise bu durum hükümetin Suriye konusunda ne kadar yanlış yola girdiğinin ve çamura saplandığının delilidir” dedi.⁴⁰

Ayrıca sığınmacıların neden olduğu sorunları konu edinen haberlerde sığınmacıların kendileri de eleştirilerin doğrudan muhatabı olmaktadır.

40. “AKP, Suriye’den Bölgemize Bela Taşıyor”, *Ortadoğu*, 27 Mayıs 2013.

80 binin üzerinde Suriyeli mülteciyi kamplarda konuk ettik.

Gelenler ağır misafir.

Kaprisli.

Halkımızdan sakındığımız klimalı çadırları, Suriyeli mültecilere beğendiremedik.

Kimi çadırdan.

Kimi yemeklerden.

Kimi de klimalardan şikayet etti.

“Başımız gözümüz üste” deyip

Şikayetlere çözüm getirdik.

Hatta yalanlanmayan bir söylentiye göre ceplerine para koyduk.

Yetmedi, isyan ettiler.⁴¹

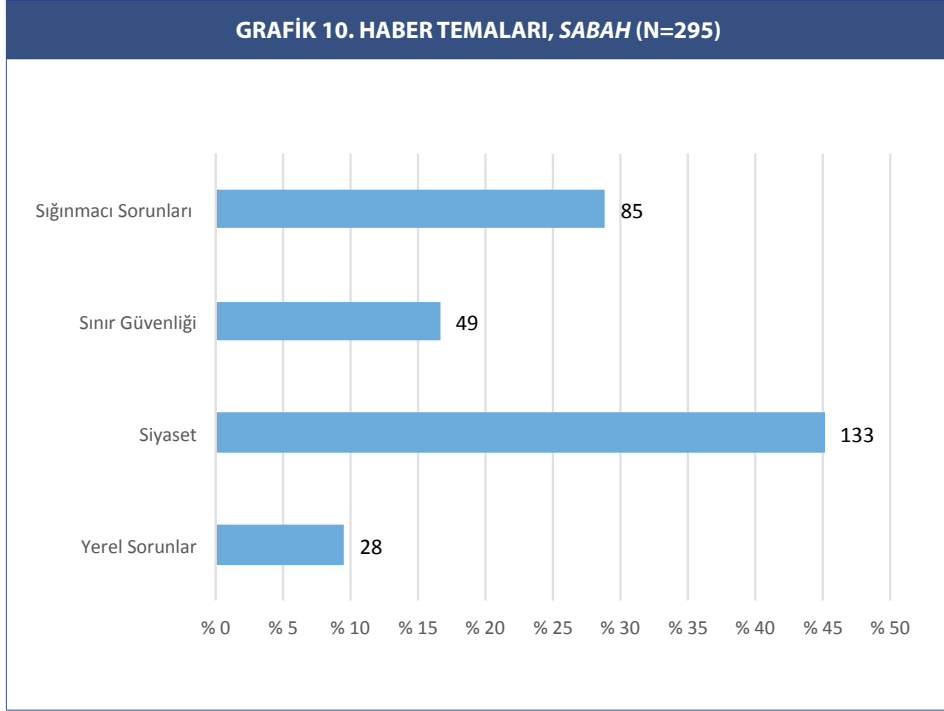
Ortadoğu gazetesindeki diğer alt konu başlıkları Tablo 8’deki gibidir:

TABLO 8. ORTADOĞU HABERLERİNDEKİ KONU ALT BAŞLIKLARI			
Sınır Güvenliği	Sığınmacı Sorunları	Siyaset	Yerel Sorunlar
DAİŞ tehdidi [1]	Kadın [1]	Hükümet eleştirisi [14]	Ekonomik külfet [1]
İnsan Kaçakçılığı/ Sınır ihlali [2]	Türkmenler [3]	Suriye politikası [16]	Güvenlik [4]
	Uluslararası kuruluşlar/ BMMYK [2]	Sığınmacı politikaları [17]	Konut fiyatları/Kira artışı [1]
	İstismar [1]		Sığınmacı akını [2]
			İş/İşsizlik [1]
			Şehirlerde sığınmacılar [3]

41. Ali Öncü, “Ağzını Öpem Dedem”, *Ortadoğu*, 29 Ağustos 2012.

SABAH GAZETESİNDEKİ HABERLERİN TEMALARI

Sabah gazetesinden Suriyeli sığınmacılar konusunda elde edilen 295 metindeki temalar aşağıdaki tabloda verilmiştir. Görüldüğü gibi *Sabah* gazetesinin haberlerinde en önemli kategoriler olarak siyaset ve sığınmacı sorunları temalı haberler ön plana çıkmaktadır.

Siyaset temalı *Sabah* haberlerinde ekseriyetle hükümet yetkililerinin konuyla ilgili yaptıkları açıklamalar alıntılanmaktadır:

Mültecilere ilişkin BM toplantısından sonra konuşan Davutoğlu “Milyonlarca Suriyeli, güçlü bir insani mesaj beklerken, bu konuda bile mutabakatın sağlanamaması büyük zaafıdır” dedi.⁴²

Ayrıca hükümetin Suriyeli sığınmacılarla ilgili politikalarının aktarıldığı haberlerde yine sıklıkla yetkili kişileri ve görüşlerini görmekteyiz. Bunun yanı sıra “sığınmacı akını”na vurgu yapan haberler sığınmacıların artan sayısını ön plana çıkarmaktadır:

42. “Davutoğlu Tarihi Fırsat Kaçtı”, *Sabah*, 01 Eylül 2012.

Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ise Türkiye’de 38 bin 914 Suriye vatandaşı bulunduğunu bildirdi. Bu rakam kent içi nüfusu 40 bin olan Bayburt iline yaklaşıyor.⁴³

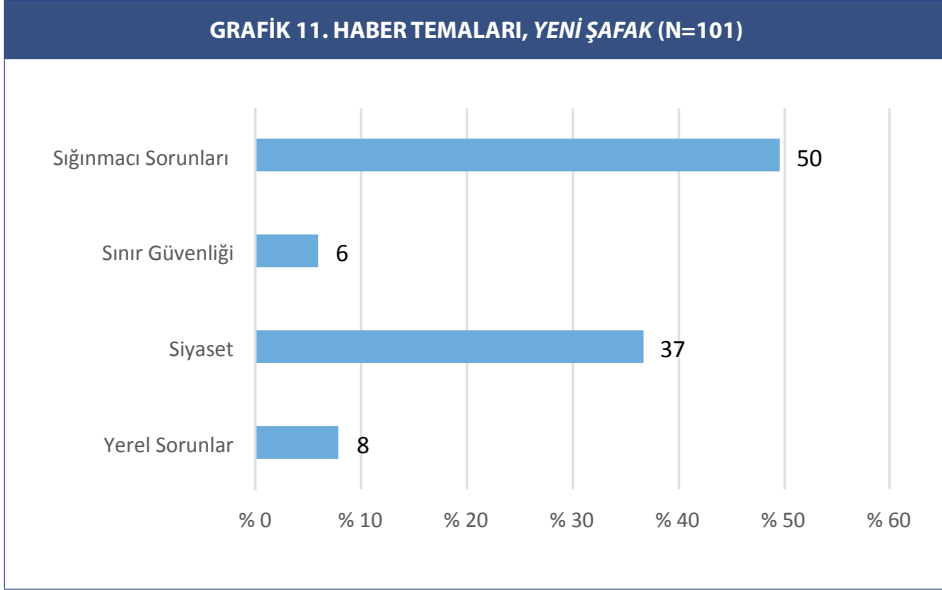
Sabah’da yer alan diğer alt konu başlıkları Tablo 9’da yer almaktadır.

TABLO 9. SABAH HABERLERİNDEKİ KONU ALT BAŞLIKLARI			
Sınır Güvenliği	Sığınmacı Sorunları	Siyaset	Yerel Sorunlar
DAİŞ tehdidi [9]	Barınak [2]	Türkiye Övgüsü [8]	Güvenlik [6]
İnsan Kaçakçılığı/Sınır ihlali [39]	Diğer ülkelerdeki sığınmacılar [8]	Suriye politikası [51]	Reyhanlı patlaması [3]
	Ezidiler [2]	Sığınmacı politikaları [88]	Sığınmacı akını [10]
	Güvenlik [15]		İş/İşsizlik [6]
	Hukuki Statü [1]		Şehirlerde sığınmacılar [3]
	Kadın [4]		
	Kürtler [4]		
	Sağlık [1]		
	Sığınmacı anlatıları [1]		
	Uluslararası kuruluşlar/BMMYK [16]		
	Çalışma şartları/İşsizlik [2]		
	Çocuk/Eğitim [16]		
	İnsani yardım [13]		
	İstismar [2]		

43. “Bayburt Nüfusu Kadar Mülteci”, *Sabah*, 14 Temmuz 2012.

YENİ ŞAFAK GAZETESİNDEKİ HABERLERİN TEMALARI

Yeni Şafak internet sayfasında Suriyeli sığınmacılar konusunda ye alan 101 metindeki temalar aşağıdaki tabloda verilmiştir. Görüldüğü gibi *Yeni Şafak* haberlerinde sığınmacı sorunlarını tema edinen haber sayısı ön plana çıkmakta bunu siyaset temalı haberler takip etmektedir.

Sığınmacı sorunlarının insani ve zaman zaman da İslami bir bakış açısıyla aktarıldığı *Yeni Şafak* haberleri, Suriyeli sığınmacıların çok boyutlu sorunlarını ele alan haberleri kapsamaktadır.

Şam'da bombardıman sırasında anne ve babasını kaybeden 8, 10 ve 13 yaşındaki üç kardeşin umuda yolculuk hikayesi yürekleri burktu. Bir gece yarısı Şam'da bindikleri arabadan Türkiye yakınlarında indirilen ve 10 saatlik yolu el ele tutuşarak yürüyen üç çocuk, ayakları kan içinde Türkiye'ye sığındı. Çocukların yaşadığı umuda yolculuk hikayesini gazetemizden öğrenen duyarlı *Yeni Şafak* okurları ise gazete telefonlarını kilitledi. Suriyeli çocukları evlat edinmek istediklerini ileten pek çok anne, onların koruma altına alınması için çalışma başlatılmasını istedi.⁴⁴

İstanbul'da rastladığınız Suriyelilerin neredeyse tümünün kendisinden hayırla bahsettiği bir doktor Nezir Alın. O hem ensar, hem muhacir. 32 yıldır İstanbul'da yaşayan Suriye asıllı Türk vatandaşı Uzman Doktor Nezir Alın, özel bir hastanede başhekim. 1981 yılında Suriye'de yaşanan karışıklıklardan ötürü Türkiye'ye yerleşti...⁴⁵

44. "O Yavruları Bize Verin", *Yeni Şafak*, 10 Eylül 2014.

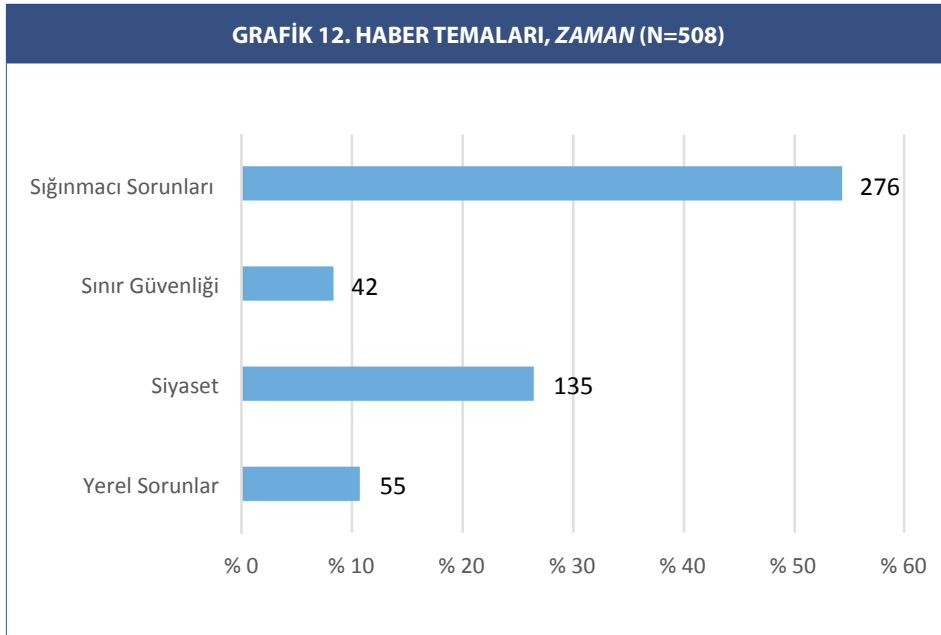
45. "Ensar Ölmedi", *Yeni Şafak*, 13 Ağustos 2014.

Yeni Şafak'ta yer alan diğer alt konu başlıkları Tablo 10'da yer almaktadır.

TABLO 10. YENİ ŞAFAK'TAKİ KONU ALT BAŞLIKLARI			
Sınır Güvenliği	Sığınmacı Sorunları	Siyaset	Yerel Sorunlar
DAİŞ tehdidi [5]	Barınak [3]	Türkiye Övgüsü [3]	Güvenlik [2]
İnsan Kaçakçılığı/Sınır ihlali [1]	Diğer ülkelerdeki sığınmacılar [3]	Suriye politikası [8]	Reyhanlı patlaması [1]
	Güvenlik [5]	Sığınmacı politikaları [29]	Sığınmacı akını [1]
	Hukuki Statü [3]		İş/İşsizlik [1]
	Kadın [2]		Şehirlerde sığınmacılar [2]
	Kürtler [3]		
	Sağlık [1]		
	Sığınmacı anlatıları [3]		
	Türkmenler [1]		
	Uluslararası kuruluşlar/BMMYK [11]		
	Çalışma şartları/İşsizlik [3]		
	Çocuk/Eğitim [5]		
	İnsani yardım [8]		

ZAMAN GAZETESİNDEKİ HABERLERİN TEMALARI

Konuyla ilgili en fazla haberin yer aldığı kaynak olan *Zaman*’dan elde edilen 508 metindeki temaların dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir. Görüldüğü gibi *Zaman* haberlerinde Suriyeli sığınmacıların sorunlarıyla ilgili haberler ilk sırada gelirken siyaset temalı haberler en yoğun ikinci kategoriye teşkil etmektedir. Ancak bu noktada yukarıda bahsi geçen *Zaman* haberlerindeki nicel ve nitel değişimini hatırlatmakta fayda var. *Zaman*’da Suriyeli sığınmacılarla ilgili haberlerin 2014’ten sonra ciddi bir düşüş yaşadığını ve bu değişimin gazetenin 17 Aralık operasyonu sonrası gelişmelerle ilgili olabileceğini yukarıda ifade etmiştik. Buna ek olarak 2014’ten sonra *Zaman* haberlerinde yer alan sığınmacı sorunları kategorisinin önemli bir bölümünün insani yardım kampanyaları ile ilgili olduğunu ve bu yardım haberlerinin çoğunda Kimse Yok mu Derneği’nin sığınmacılarla ilgili yardımlarının konu edildiğini söyleyebiliriz. Kimse Yok mu Derneği’nin yardımları ile ilgili haberlerdeki artışı gazetenin olumlu “ben” imajını kaybetmeme ve okurlarının konuyla ilgili hassasiyetini dikkate alma çabasıyla açıklanabilir.

Siyaset temalı haberler ise aşağıdaki örneklerde görüleceği gibi yol açtığı sorunlar nedeniyle hükümetin Suriye politikasını açıkça eleştiren haberlerden ve köşe yazılarından oluştuğu gibi, hükümetin Suriyeli sığınmacılara yönelik açık kapı politikasını destekleyen haberlerin de olduğu geniş bir yelpazede yer almaktadır.

Eğer Suriye’de iç savaş çıkmasaydı!

Eğer Suriye’de iç savaş çıkmasaydı son 4 yılda 37 bini kadın ve çocuk, 210 bin insan yaşamını yitirmeyecek, zor durumda düşen 1 milyonu aşkın mülteci Türkiye’ye sığınmayacaktı.

Ekonominin çarkını borç para ile döndüren ve yılda 45 milyar dolar cari açık veren Türkiye, Suriyeli sığınmacıların insani ihtiyaçlarını karşılayabilmek için 5,5 milyar dolar harcamak zorunda kalmayacaktı.⁴⁶

Helal olsun. AKP hükümeti bu konuda doğru ve ahlaki olanı yaptı; Beşar Esad diktatörlüğünün zulmünden kaçanlara kapılarını açtı, imkanlarını seferber etti. Rusya ve İran silahlarıyla, Hizbullah savaşçılarıyla sivil halkı katleden dikta rejimine destek olurken, özgürlük ve demokrasi için ayaklananlara bugüne kadar ancak çok sınırlı bir destek sağlanmış olması, bana göre başta ABD, Batı’nın büyük utanç.⁴⁷

Zaman’ın haberlerinde yer alan diğer alt konu başlıkları Tablo 11’de yer almaktadır.

TABLO 11. ZAMAN'DAKİ KONU ALT BAŞLIKLARI			
Sınır Güvenliği	Sığınmacı Sorunları	Siyaset	Yerel Sorunlar
DAİŞ tehdidi [1]	Barınak [20]	7 Haziran 2015 Genel Seçimi [1]	Ekonomik külfet [10]
İnsan Kaçakçılığı/Sınır ihlali [32]	Diğer ülkelerdeki sığınmacılar [51]	Hükümet eleştirisi [2]	Entegrasyon [2]
	Güvenlik [30]	Türkiye Övgüsü [18]	Güvenlik [13]
	Hukuki Statü [5]	Suriye politikası [20]	Emlak/Kira Artışı [1]
	Kadın [4]	Sığınmacı politikaları [97]	Suriyeli kumalar [1]
	Kürtler [9]		Sığınmacı akını [21]
	Sağlık [5]		İş/İşsizlik [1]
	Sığınmacı anlatıları [6]		Şehirlerde sığınmacılar [9]
	Türkmenler [3]		
	Uluslararası kuruluşlar/BMMYK [34]		
	Çalışma şartları/İşsizlik [9]		
	Çocuk/Eğitim [25]		
	İnsani yardım [57]		
	İstismar [1]		

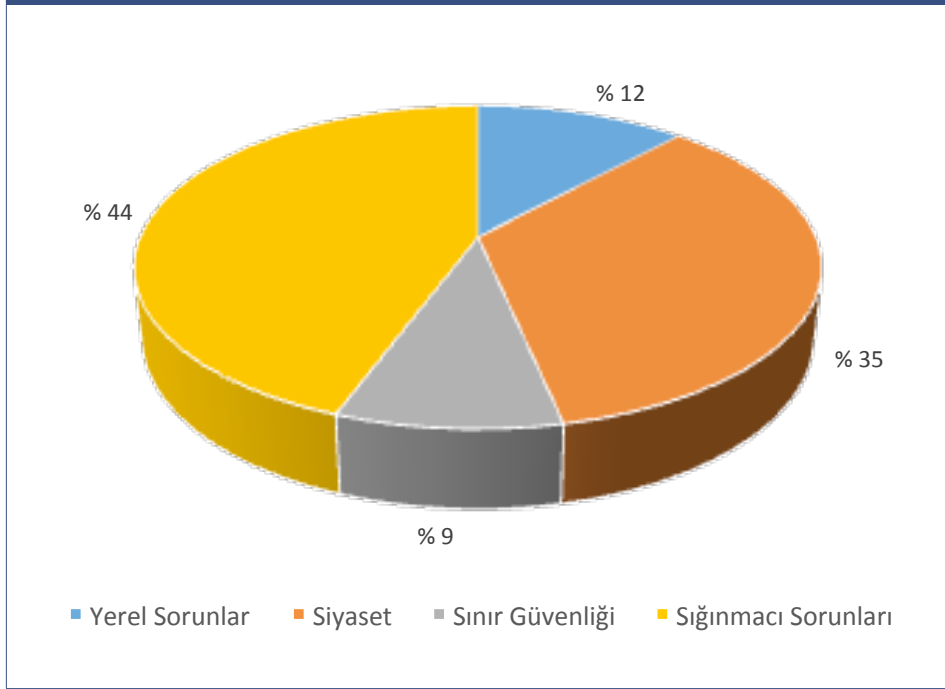
46. Mehmet Çetingüleç, “Eğer Suriye’de İç Savaş Çıkmasaydı”, *Zaman*, 16 Mayıs 2015.

47. Şahin Alpay, “İçimizdeki Suriye”, *Zaman*, 1 Şubat 2014.

BÖLÜM ÖZETİ

Gazetelerin bir konuyu ön plana çıkarması (ve ayrıca diğerlerini göz ardı etmesi) tercih meselesidir. Bu tercih hem haber yazarlarının hem de gazetenin konuyla ilgili bakış açısını ve dünya görüşünü anlamamızı sağlar.

GRAFİK 13. HABER TEMALARININ DAĞILIMI

İçerik analizi yapılan haber kaynaklarına bağlı kalarak, *BirGün*, *Evrensel*, *Yeni Şafak* ve *Zaman* gazetelerinin Suriyeli sığınmacılarla ilgili haberlerinde ekseriyetle sığınmacıları doğrudan ilgilendiren konuları ele aldıklarını; *Cumhuriyet*, *Ortadoğu* ve *Sabah* gazetelerinde ise Suriyeli sığınmacıların daha çok siyaset temalı haberlerde yer aldığını gördük. *Hürriyet* gazetesinde ise az bir farkla siyaset temalı haberler önde olsa da sığınmacı sorunlarının ele alındığı haberlerin de yoğunlukta olduğunu belirledik. Bu aşamada ilgili gazetelerin Suriyeli sığınmacılarla ilgili görüşleri hakkında şunlar söylenebilir:

- *BirGün* ve *Evrensel* gazetelerinde sığınmacı sorunlarının aktarıldığı haberler yoğunluktadır ve bu haberlerde sığınmacı sorunları, sığınmacıların kendi ağızlarından da aktarılmaktadır.
- *Yeni Şafak* gazetesinde sığınmacı sorunları insani ve İslami bakış açılarından aktarılmaktadır.

- *Zaman* konuyla ilgili en çok haberin yer aldığı ve sığınmacılarla ilgili olarak yardım faaliyetlerinin yoğunlukla aktarıldığı haber kaynağıdır.
- *Cumhuriyet* gazetesi sığınmacı sorununun siyasi alanda ele alındığı, daha çok eleştirel haberleri ön plana çıkarmaktadır.
- *Hürriyet*'te ise hem siyasi temalı hem de sığınmacı sorunlarının ele alındığı haberler yoğunlukta, ilgili haberlerde hem eleştirel hem de olumlu bakış açılarına yer verilmektedir.
- Sığınmacıların sorunlarını konu eden *BirGün*, *Evrensel* ve *Hürriyet* gazetelerinin haberlerinde sığınmacı sorunları hükümet eleştirisi için araçsallaştırılmaktadır.
- *Sabah* sığınmacılarla ilgili siyasi temalı haberlerde genel olarak yetkililerin konuyla ilgili politikalarını, projelerini ve görüşlerini okuyucuya aktarmaktadır. Bu tür haberlerde hükümetin Suriye ve sığınmacı politikalarını onaylayan bir bakış açısı aktarılmaya çalışılmaktadır.
- Suriyeli sığınmacılar ve Türkiye'nin Suriye politikası ile ilgili en eleştirel haber ve köşe yazıları, siyasi temalı haberlerin yoğunlukta olduğu *Ortadoğu* gazetesinde yer almaktadır.
- Tüm gazetelerde sınır güvenliği ve özellikle insan kaçakçılığı konularının ele alındığı haberler aşağı yukarı eşit oranlarda yer bulmaktadır. Ayrıca sığınmacıların neden olduğu güvenlik ve ekonomik sorunlar da haber kaynaklarında değişik oranlarda yer almaktadır.

SÖYLEM ANALİZİ

Bu bölümde haber kaynaklarında Suriyeli sığınmacılarla ilgili söylemler ve bu söylemlerin neden olduğu temsil şekilleri dilbilimsel açıdan incelenecektir. Daha sonraki bölümlerde haber kaynaklarının konuyla ilgili bakış açıları ve gazetelerin siyasi pozisyonları ile bu bakış açıları arasındaki ilişkiler detaylı olarak analiz edilecektir.

SOSYAL AKTÖRLERİN TEMSİLİ

Haberlerde yer alan Suriyeli sığınmacı temsilleri oldukça sorunludur. Bu temsil sorunu Suriyeli sığınmacılarla ilgili kullanılan isimler ve ifadelerin yanı sıra sosyal eylemin hangi ucunda, etken ya da edilgen, yer aldıklarının belirlenmesi gibi unsurların incelenmesi ile belirlenebilir. Bu sorunu sistematik bir şekilde incelemek için metinlerde yer alan dilbilimsel özellikler farklı şekillerde incelenebilir. Bu bölümde Derlem Bilim⁴⁸ yöntemlerini kullanarak Suriyeli sığınmacıların ilgili haber kaynaklarında temsil edilme şekillerini belirlemeye gayret edeceğiz. Bunun için ilgili sekiz haber kaynağından elde ettiğimiz 749.694 kelimelik (1678 metin) Suriyeli Sığınmacılar Haber Derlemi'ni (SSHD) ve Wordsmith 5 adlı derlem programını kullanacağız.

48. En genel anlamıyla “derlem” bir metin koleksiyonu olarak tanımlanabilir. Farklı alanlarda erişilen derlem-ler elektronik olarak depolanır ve dilbilimi incelemelerde kullanılır. Derlem Bilim ise bu şekilde toplanan ve erişime açılan derlem-ler aracılığıyla bir takım sayısal yöntemler ile kullandığı dilin incelenmesini amaçlar.

Tablo 12’de, SSHD’de Suriyeli sığınmacılar için kullanılan kelimelerin sıklıkları gösterilmektedir.

TABLO 12. İNCELENEN HABERLERDE SİĞINMACILAR İÇİN KULLANILAN KELİMELERİN SIKLIĞI

	Sıklık	Yüzde
Suriyeli*	7011	0,94
Mülteci*	6639	0,89
Sığınmacı*	1683	0,22
Göçmen*	662	0,09
Misafir*	382	0,05

*Her kelimenin farklı çekimleri (Ör., Suriyeliler, mültecilerin, sığınmacılara, göçmenlerden, misafirlerimizin vb.) bu tabloya dahil edilmiştir. Toplam kelime sayısı 749.694’tür.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi SSHD’de Suriyeli sığınmacılar için en çok kullanılan kelimeler sırasıyla “Suriyeli”, “mülteci”, “sığınmacı”, “göçmen” ve son olarak “misafir”dir. Suriyeli kelimesinin bir tanımlayan olarak “mülteci” ve “sığınmacı” kelimeleri ile beraber mültecilerin ve sığınmacıların nereli olduklarını belirtmede kullanıldığını belirtmekte fayda var. Ancak burada daha önemli olan husus, yasal olarak “mülteci” olamayan Suriyeli sığınmacılar için haber söylemlerinde en sık mülteci kelimesinin kullanılmasıdır. Bu da “sığınmacı” ve “mülteci” kavramlarının birbirlerinin yerine ve eş anlamlı olarak kullanıldıkları anlamına gelmektedir.

Bu bölümde sığınmacı temsillerini belirlemek üzere “Suriyeli”, “mülteci”, “sığınmacı” ve “göçmen” kelimelerinin (ve çekim ekleri almış hallerinin) haber metinlerinde yer aldıkları bağlamalı dizinler (bir arama teriminin yer aldığı tüm örnekleri gösteren listeler) incelenecektir. Bunun için önceki bölümde ortaya çıkan sonuçlar ve bu bağlamalı dizinlerin incelenmesinden elde edilen bulgular ışığında Suriyeli sığınmacılar konusunda/hakkında başlıca söylemler belirlenecek ve bu söylemlerin inşa etmeye çalıştığı temsiller örneklerle incelenecektir.

NİCELENDİRME

SSHD’de ilk bakışta “Suriyeli”, “mülteci” ve “sığınmacı” kelimelerinin genellikle sayısal ifadelerle tanımlandığını görebiliriz. Sığınmacıların sayılarını vurgulayan bu söylem aslında sadece bilgi vermek amaçlı değildir; diğer söylemlerle (güvenlik tehdidi, ekonomik külfet vb.) yakından ilgilidir.

TABLO 13

güçlkle yatırıldı. Dün ise olaylara karışan 600'ü aşkın sığınmacı kamptan çıkarak Suriye tarafına geçti. kaçarak Türkiye'ye sığınan 35 binin üzerinde Suriyelinin barındığı Akçakale'deki Süleymanşah Zateri mülteci kampında yaklaşık 160 bin Suriyeli sığınmacı kalıyor. riyeli sığınmacı kalıyor. Birleşmiş Milletler'den (BM) bir anda 10 binlerce Suriyeli mülteciyi sınırında gören Türkiye'ye yardım batısına doğru yayılıyor; sözgelimi İstanbul'da 120 bin Suriyeli mültecinin olduğu tahmin ediliyor. Bu büyüyen Tüm bunlara rağmen Almanya'nın sadece 5 bin Suriyeli mülteciyi kabul edeceği ve bunlar arasından ailesi yardıma muhtaç olduklarını söyledi. 1,5 milyondan fazla Suriyelinin Türkiye'de mülteci olarak bulunduğunu açıklamalarına göre ülkemizde 21 kampta 200 bini aşkın Suriyeli mülteci vardır. Ülkemizin diğer yerlerindeki de "Suriye sınırına 70 km uzaklıkta bulunan ve 200 bin mülteciye ev sahipliği yapan Domiz Mülteci Kampı'nda sebebiyle Türkiye'ye sığınan yaklaşık 2 milyon Suriyeli mülteci güçlkle hayata tutunmaya çalışıyor. Büyük şu an tam kapasite çalışmakta. 1,3 milyondan fazla mülteci ise kendilerini korumak için bir başına bırakılmış senede şiddetlenen çatışmalar sebebiyle 200 bin olan mülteci sayısı da 10 katına çıktı. Ağustos ayı sonu belirtildi. 2012 ve 2013 yılları arasında yaklaşık 15,000 Suriyeli mülteci İsveç'e sığınmıştı. çareyi ülkelerini terk etmekte buldu. Yüz binlerce Suriyeli her türlü tehlikeyi göze alarak ülkesinden kaçtı. ve güvenlik endişeleri ile en azından 300.000'den fazla Suriyeli mülteci Türkiye'nin başta sınıra yakın şehirleri

Tablo 13'te görüldüğü gibi bu sayısal tanımlama (nicelendirme) kesin rakamsal ifadelerin (2,4 milyon vb.) yanı sıra özellikle tahmin bildiren ifadelerle (-den fazla, civarında, -e yakın, milyonlarca, binlerce) yapılmaktadır. Bazen de sığınmacıların sayıları "-i aşkın", "artan sayısı", "sayıları artan ..." gibi ortalama, kabaca ifadelerle derecelendirilmektedir.

Öncelikle, bu tür kullanımlarda "Suriyelilerin" bir yığın olarak temsil edildiğini görebiliriz. İkincisi ve daha önemlisi bu tür kullanımların tehdit içeren ve önlem alınması gereken bağlamlarda yer almasıdır. Bu tür temsiller artan Suriyeli sayısının olumsuz ve sorunlu olduğunu akla getirmektedir.

Uzmanlar sınır illerde ve İstanbul'da sayıları her geçen gün artan Suriyelilerin mülteci krizine kapı aralayacağı düşüncesinde.⁴⁹

Bu nedenle Suriyelileri nicelendirme gayreti genellikle altta yatan bir tehdit söylemine işaret etmektedir.

Bizi, sayıları ve sorunları giderek artan sığınmacılarla uğraştırıyorlar. Daha da doğrusunu söylemek gerekirse cephenin gerisindeyiz ve biçilen görevleri yerine getirmekle hükümlüyüz. Bundan sonra da ne olup biteceğini bilemiyoruz. Dibi görünmeyen bir kuyuya girmiş gibiyiz.⁵⁰

Birinci örnekteki "kapı aralamak" deyimi yaklaşan bir tehdidi, ikinci örnekteki "dipsiz kuyu" benzetmesi ise gerçekleşen ve sonu görünmeyen bir tehdidi akla getirmektedir.

49. "Onlar Sınır Komşumuz Değil, Artık Kapı Komşumuz", *Zaman*, 13 Ağustos 2013.

50. "Suriye Konusunda Türkiye'yi Dinleyen Yok", *Ortadoğu*, 13 Eylül 2013.

Bu tehdit söyleminin yanı sıra sığınmacıların rakamsal olarak tasvir edilmesine sıkça eşlik eden diğer bir kelime grubu ise hareket ile ilgili kelimelerdir. “Kaçan”, “sığınan”, “gelen”, “yerleşen” ve “göç eden” gibi kelimeler sığınmacıları mağdur ya da sıkıntı çeken bir grup olarak tanımlarken, sığınmacılar hakkında bir dizi değerlendirmeyi de çağrıştırmaktadır. Sığınmacıların bir yerden başka bir yere hareketini ifade eden bu yapılar bir anlamda bu hareketin zorunlu olduğunu ve sığınmacıların bunu yapmaya mecbur kaldıklarını akla getirmektedir. Bu çağrışım “Esad’ın zulmünden kaçarak”, “Suriye’deki savaş sebebiyle”, “iç savaş nedeniyle” vb. ifadelerle pekiştirilmektedir. Sığınmacıların bu zorunlu hareketi “mağdur kitleler olarak” inşa edilen temsillerinde önemli bir unsurdur. Ayrıca “yaklaşık”, “aşan”, “civarında” gibi ifadeler bu zorunlu hareketin sayısal olarak düzensizliğini de akla getirmektedir.

Suriye’den 50 bini aşkın Suriyelinin Türkiye’ye sığındığını aktaran Çelik, bunlardan 21 bininin Şanlıurfa’daki iki kampa yerleştirildiğini belirtti. Kampın son derece konforlu dizayn edildiğini dile getiren Çelik, sığınmacıların kamptan memnun olduklarını ifade etti.⁵¹

Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi zorunlu olarak Türkiye’ye sığınan Suriyeli imgesine sıklıkla eşlik eden diğer önemli bir kelime grubu (yani “yerleştirildi” ve benzeri kelimeler) yetkililerin bu düzensiz sayıdaki sığınmacılar için ne yaptıklarını göstermektedir. “Yerleştirildi” ve “misafir edilen/edilmektedir” gibi SSHD’de sıkça kullanılan edilgen ifadeler mağdur kitleler olarak inşa edilen Suriyeli sığınmacı temsillerinin yanı sıra ev sahipliği yapan olumlu “biz” temsillerini pekiştirmektedir.

51. “Bakan Çelik Süleyman Şah Kampı’nda İncelemede Bulundu”, *Zaman*, 11 Ağustos 2012.

İNSANLIK DRAMI

SSHD’de sığınmacı sorunlarını ele alan haberlerin en büyük grubu oluşturduğunu söylemiştik. Bununla uyumlu olarak sığınmacılarla ilgili sıkça karşılaşılan bir söylem de sığınmacıların sorunları ve “dramlarıyla” ilgilidir. Bu söylem özellikle sığınmacıların “mağdur” olarak temsil edildiği bağlamlarda görülmektedir.

TABLO 14

çocuklarımız toprak altında yaşıyor.” sözleriyle Suriyeli sığınmacıların hissiyatını özetliyor. Trablus’ta mezhep , aç kaldık, rezil olduk Allah bizi kurtardı.” Halen Iraklı mültecilerin gelişleri devam ederken, Şırnak Valisi büyük olmamakla birlikte mülteci sorunu vardı. Ülkedeki mültecilerin mağduriyetlerinin en önemli sebeplerinden büyük zorluk çekiyor. Geceleri çok üşüdüklerini belirten Suriyeli Naime Cimen, “Esed zulmünden kaçtık ama geçekonduların üzerine çadırdan bozma evler kuran mülteciler, kağıt ve plastik toplayarak yaşamlarını , evlerini terk ederek Türkiye’ye sığınıyor. Sınırı geçen Suriyeliler perişan bir şekilde sığınacak yer arıyor. ciddi sorun fuhuş. İnsan ticareti yapan çeteler tarafından Suriyeli kadınlar ve aileleri kandırılıyor. Suriye’de dini çözme kapasitesini aştığını söyledi. 2 milyondan fazla Suriyeli çocuğu ‘kayıp nesil’ olarak tanımlayan Guterres, zor koşullar altında yaşam mücadelesi veren Suriyeli sığınmacıların hayatı, soğuk havalının gelmesiyle daha Ahmet Davutoğlu, ülkelerini terk etmek zorunda kalan Suriyeli mültecilerin dramını dünyaya daha etkili bir paylaşmamak lazım. Yaşadığı yerlerden kopmuş Suriyeli mültecilerin zorunlu göç hikâyeleri ve travmaları . Suriye’de yaşanan iç savaştan kaçıp Türkiye’ye gelen Suriyelilerin yürek burkan dramı şiddetli soğuklarla branda ile çevrilmiş yerde hayat mücadelesi veren Suriyeliler, çaresizce kendilerine uzanacak yardım elini dört gün süreyle izin vermediğini hatırlattı. Suriyeli mültecilerin yaşadığı dramı daha iyi anlaması için ve battaniye yardımıyla soğuktan korunmaya çalışan mültecilerin içler acısı hali yürekleri burkuyor. Suriye’de

Sığınmacıların çeşitli sorunlarıyla ilgili bu dizelerde genel olarak sığınmacıların kötü durumu habercilerin ve yetkililerin gözünden anlatılırken bazen de sığınmacıların kendi ağzından dile getirilmektedir. İnsanlık dramı söylemi sığınmacıların durumunu “dram”, “mağduriyet” ve “travma” gibi negatif kelimelerle tasvir ederken, sığınmacıları “çaresiz” ve “perişan” mağdurlar olarak temsil etmektedir. Sığınmacıların genel anlamda “masum kitleler” olarak temsil edilmesiyle uyumlu olan bu söylem ayrıca sığınmacıların kötü niyetli kişilerce istismara açık olduğunu da hatırlatmaktadır.

İnsan ticareti yapan çeteler tarafından Suriyeli kadınlar ve aileleri kandırılıyor. Suriye’de dini nikahı kısılan kadınlar Kilişe getirildikten sonra evlere yerleştiriliyor, fuhşa zorlanıyor. İtiraz etmeleri halinde şiddete, baskı ve tehdide maruz kalıyor.⁵²

...Özellikle sığınmacı kadın ve çocukların maruz kaldıkları istismarın bilançosu ortaya çıkarılamamaktadır. Keza, sığınmacıların yoğun bir emek sömürüsü altında, kölelik koşullarında çalıştırılmasına göz yumulmaktadır.⁵³

Ülkelerindeki çatışmalardan kaçıp daha iyi bir hayat için Türkiye’nin yolunu tutan ve büyük çoğunluğu mülteci kamplarında kalan Suriyeli ailelerin dramları yürek burkuyor.⁵⁴

52. “Suriyeli Kadın Sığınmacılar Fuhşa Sürükleniyor”, *Zaman*, 31 Mayıs 2014.

53. “AKP’nin İnsan Hakları İhlal Raporu”, *Evrensel*, 11 Aralık 2014.

54. “Suriyeliler Terminalde”, *Sabah*, 24 Kasım 2013.

Sığınmacıların çeşitli istismar şekillerine maruz kaldığını ele alan haberler arasında özellikle sığınmacıların çalışma şartlarını ve işsizlik sorunlarını konu edinen *Evrensel*'in haberlerinde “emek istismarı”na sıkça yer verdiğini not etmek gerekir. Sığınmacıların sorunlarının ikinci ağızdan aktarıldığı yukarıdaki örneklerde mağdur edilen temsil grubu genellikle “çocuk”, “kadın” ve “aileler”dir. Bunun dışında SSHD’de sığınmacı sorunlarının birinci ağızdan aktarıldığı olumlu örneklerle de karşılaşmak mümkündür. Bu örneklerde sığınmacıların birey olarak temsil edildikleri not edilmelidir.

Muhammed Arap, diğerleri Kürt. Muhammed “Akriba olmasak da burada hepimiz kardeşiz” dedi. Suriye’deki savaşın zihinlerinde yarattığı etki sürüyor. Arap Sünni olan Muhammed ile Abdulkadir, Welit ve Ramazan olayları farklı değerlendiriyorlar. Ama iki tarafın da tek isteği savaşın bir an önce bitmesi ve memleketlerine dönmek.⁵⁵

Bu yaşadıkları durumları hiç tahmin etmeden Türkiye’ye geldiklerini ifade eden baba Ömer Cuma, “Halep’te çocuk sesleri yerini bomba seslerine bırakınca Müslüman kardeşlerimize güvenerek buraya geldik. Çiftçilikle uğraşan bir aileydik, her şeyimiz vardı ama şimdi kuru ekmeğe muhtacız. Kim bu durumu tercih ederek gelir buraya?”⁵⁶

İnsanlık dramı söylemi tek başına ele alındığında olumlu bir bulgudur. Ancak meselenin siyasi boyutu ve failer göz ardı edildiği için sorunludur. Ayrıca haber kaynaklarının genel duruşu ve meseleye yaklaşımları ile beraber değerlendirildiğinde insanlık dramı söylemi hükümetin sığınmacı politikalarını eleştirmek ya da övmek gibi farklı şekillerde işlevsel olabilmektedir. Bu konu, haber kaynaklarının olaya bakış açılarının inceleneneği bir sonraki bölümde daha fazla açıklanacaktır.

KARMAŞA VE GÜVENLİK

Yukarıda açıklanan “mağdur Suriyeliler” temsiline aksine daha az sıklıkta kullanılan bir söylem de Suriyelileri “suç” ve “karmaşa”yla ilintili olarak aktif bir şekilde temsil etmeye çalışmaktadır. Bu durumda Suriyelilerin varlığı “kirasını ödemeyen”, “işsizliğe neden olan” ve “dilencilik yapan” vb. olumsuz sosyal süreçlerde anılmaktadır.

Suriyeli sığınmacıların sorun çıkaranlar olarak temsil edildiği bu söylem özellikle büyük şehirlerde ve sığınmacıların daha görünür olduğu sınır illerinde yaşanan sıkıntılar bağlamında şiddetlenmektedir. Bu söylem sığınmacıları şehir-

55. “Savaş Bitsin ve Ülkemize Dönelim”, *Evrensel*, 7 Eylül 2014.

56. “Çiftlikte Yaşıyorlardı Otel Deposuna Mecbur Kaldılar”, *Yeni Şafak*, 24 Mayıs 2013.

leri kirleten, işsizlik oranını artıran, suç işleyen, düzeni bozan ve bunun gibi bir dizi karmaşa ve güvensizlik akla getiren sosyal süreçte temsil eder ve altta yatan tehdit söylemiyle yakından alakalıdır.

TABLO 15

her geçen gün artıyor. Gettolar oluşturan mülteciler, sokak başlarında, parklarda, metro Türkiye'de suç işleyen Suriyeliler, Resmi Gazete'yle aranıyor göre bu soruna acil çözüm bulunmalı. Çünkü Suriyelilerin bazılarının dilencilik yapması dileniyorlar? Cadde ve sokakları kirletiyorlar. Suriyeliler misafir olarak konuşlandırıldıkları anlatan KOBİDER Genel Başkanı, "Zira Suriyeli dilenciler için ne yaparsanız yapın, hangi Kampta kalmak istemeyen Suriyeliler Diyarbakır'ı mesken tuttu Esed bir çocuğun öldüğü yangını bahane eden bir grup mülteci, tesislerin altını üstüne getirdi. Saatlerce kayıt dışında sömürü ve organize suçlara (mafya) Suriyelilerin de etkin olarak dahil edildiği kargaşa oluyor, tehlike büyüyor. Kaldı ki, gelen sığınmacılar arasında IŞİD militanlarının bile oldu Büyükşehirleri mesken tutan ve dilenen Suriyeliler, Hükümeti birçok politikasında başka şeyler mi var?" diye sordu. Özgenç, Suriyelilerin dilenmesinin açgözlülük olduğunu ve , kavşaklarda sürücülerini taciz ettiğini belirterek, "Suriyeli dilencilerin İstanbul'a verdiği olumsuz Mendil satan Suriyeli çocuklar sürücülere zor anlar yaşıyor kişiler, kara sakallı, savaş kıyafetli, Suriyelilere benzemeyen insanlarla karşılaşıldı. ev sahibi Hıdır Calar isimli bir vatandaşın Suriyeli kiracıları tarafından bıaklanarak

İstanbul başta olmak üzere, büyük şehirlerimiz Suriyelilerle doludur. Sokaklarda adım başı dilenciler vardır. Bu sebeple vatandaşlarımız huzursuz ve şikayetçidir. Özellikle sınır il ve ilçelerimiz dertli, kederli ve endişelidir.⁵⁷

Basına yansıyan olayların başlığı bu şekilde, ya bir de yansımaları düşündüğümüzde hangi sosyal karmaşa ve kaosun yaşandığını düşünmek bile istemiyoruz. 600-700 bin Suriyeli başıboş bir şekilde Türkiye'nin her yanına salınmış durumdadır. Bunların içinde birçok teröristin olması da ayrı bir beladır.⁵⁸

Yukarıdaki ilk örnekte görüldüğü gibi, insanları huzursuz eden ve üzen sorunlara neden olan sığınmacılar, ikinci örnekte dolaylı da olsa yaklaşan bir terör tehdidinde işaret eder. Sığınmacıların içlerinde birçok teröristin olma ihtimali ithamı potansiyel olarak tüm sığınmacıların terörist olabileceğini akla getirmekte ve bu nedenle sığınmacıları güvensizleştirmektedir. Bu imalı tehdit söyleminin aksine aşağıdaki örneklerde açıkça Suriyeli dilencilerin "yüzsüzlüklerine" vurgu yapılmaktadır.

Suriye'deki iç savaştan kaçıp Türkiye'de farklı illere yerleşen Suriyelilerin İstanbul'un hemen her sokak başında hayatlarını dilencilik yaparak kazanmaya çalıştı-

57. "AKP Haysiyetini Terör Çarkına Kaptırdı", *Ortadoğu*, 6 Ekim 2014.

58. "600-700 bin Suriyeli Trajedisi", *Ortadoğu*, 2 Aralık 2013.

ğını anlatan KOBİDER Genel Başkanı, “Zira Suriyeli dilenciler için ne yaparsanız yapın, hangi imkanları sunarsanız sunun sokaktan ayrılmıyorlar. Azalmıyorlar, aksine gün geçtikçe çoğalıyorlar”⁵⁹

...Dilenci sorunu bitirilemeden Suriyeli dilenciler ortaya çıktı ve artık kördüğüm haline geldi. Yakalanıyorlar, kamplara gönderiliyorlar ama bir süre sonra yeniden dilencilik yaparken görebiliyorsunuz” diye konuştu...⁶⁰

Sığınmacıların dolaylı olarak neden olduğu sorunlardan biri de Suriyeli kadının sığınmacıların kuma olarak evlendirilmeleridir.

Bir ekmek ve sıcak bir yuva arayan mağdur sığınmacı kadınlar bir yanda, “kocam üstüme ya başka birini getirirse” diye endişelenen eşler öte yanda... Bölgede resmi olmayan evliliklerin ve kuma sorununun giderek daha fazla yaygınlaştığını görüyoruz. Bununla birlikte yaşlı birinin genç bir sığınmacıyla para karşılığında evlendiğine şahit oluyoruz.⁶¹

Bu sorun söyleminde kadın sığınmacılar para karşılığı satılan ve dolaşısıyla istismar edilenler olarak temsil edilmektedir. Bu temsil biçimi de söz konusu gazetenin sığınmacı sorunuyla ilgili politik duruşuyla yakından ilişkilidir. Sığınmacıların neden olduğu diğer sorunlar arasında sağlık ve hijyen sorunları da sayılabilir. Tüm bu sorunlarda sığınmacılar fail olarak temsil edilmediklerinden asıl sorumlular ilgili haber kaynağının siyasi ve ideolojik pozisyonuna göre belirlenmektedir.

EKONOMİK KÜLFET

Ekonomik külfet söylemi Suriyeli sığınmacıların genelde Türkiye ekonomisinde ve özelde sınır illerinin ve büyük şehirlerin ekonomisinde neden oldukları “külfet” ve “zarar” açısından temsil edildikleri aşağıdaki bağlamli dizinlerde görülebilir.

Gıda ve konut (kira) fiyatlarındaki yükseliş ve işsizlikteki artış gibi sorunlar sığınmacıların olumsuz temsillerinde sıklıkla kullanılmaktadır.

Türkiye’de 2013 yılı sonu itibarıyla işsizlik oranı 9,7 olarak açıklanmıştır. İzmir’de ise bu oran 15,4 olarak ortaya çıkmıştır. İzmir’i iyi tanımayan iktidar ve yerel yönetimlerin basiretsizliği ortaya çıkmaktadır. İzmir ve Türkiye’deki işsizliğe de katkı sağlandı. İzmir’in hangi iş kolunda olursa olsun sanayiden, tarıma kadar düşük ücretle çalışan bir hayli Suriye’den gelen sığınmacı ile karşılaşabilirsiniz.⁶²

59. “Megakent Dilencilerin Şehri Oldu”, *Zaman*, 21 Mayıs 2015.

60. “Başkente Sonu Gelmeyen Kovalamaca”, *Hürriyet*, 6 Temmuz 2014.

61. “Katologdan Kuma Seçiliyor”, *Cumhuriyet*, 18 Ocak 2015.

62. “Ranta İzin Vermeyeceğiz”, *Ortadoğu*, 26 Eylül 2014.

TABLO 16

çekerek, "Türkiye'de şu anda bir milyon 600 bin sığınmacı, mülteci var. Yaptığımız harcama 4,5 nüfusunun yüzde 2'sini Suriyeliler oluşturuyor. Suriyelilere yapılan harcamalar öngörülemez 45 milyar dolar cari açık veren Türkiye, Suriyeli sığınmacıların insani ihtiyaçlarını karşılayabilmek Türkiye, Suriyeli sığınmacılar için 150 milyon dolar civarında para ve yılda 45 milyar dolar cari açık veren Türkiye, Suriyeli sığınmacıların insani ihtiyaçlarını toplantısında söz alan diğer meclis üyeleri de Suriyeli mültecilerin yükünün Gaziantep'in liraya çıktığını söylüyor. İşsizlikten de şikayetçiler. Suriyelilerin çok düşük fiyatlara çalışmayı kabul görmesi ve kendilerine sunulmayan imkanların Suriyelilere sunulduğunu hissettikleri için bu tip açığının yaklaşık 10 milyar dolar hesap edildiğinde Suriyelilere harcanan paranın bütçe açığının bırakacak olursak, Türkiye bütçesinden Suriyeli sığınmacılar için harcanan para 7 milyar lirayı fiyatlar ikiye katlandı Kobani bölgesinden kaçan mültecilerin ilk durağı olan Şanlıurfa'nın Suruç iddia ediliyor. Suruçlunun 50 liraya yaptığı işi, Suriyelilerin 20 liraya yapması ilçede rahatsızlığa 700 bin olduğunu ve Nisan 2011'den bu yana mültecilere 5 milyar dolar harcadığını belirtti. Türkiye'nin omuzlamak zorunda kalacağı ilave sığınmacı yüküne dikkat çekti. "Açıkçası bu mülteci geldi. Yalnızca İstanbul'da 150 bine yakın Suriyeli bulunuyor. Bu da kiralama talebinde

Yukarıdaki örnekte "iktidarın ve yerel yönetimlerin basiretsizliğinin" yanı sıra sığınmacıların ucuz işgücü olarak çalıştırılması işsizliğin temel nedenlerinden biri olarak görülmektedir ya da en azından bu durum ima edilmektedir. Suriyeli sığınmacıların ucuz işgücü olarak çalıştırılması, sığınmacıların ekonomik külfete neden olduğu olumsuz temsillerde sıkça kullanılmaktadır ve bu güvenlik tehdidi ve de karmaşa söylemleriyle yakından alakalıdır. Ayrıca ekonomik külfet söylemi hükümetin sığınmacı politikalarıyla ilgili eleştirel haberlerin temel unsurlarındandır. Ancak ekonomik külfet söylemi aynı zamanda olumlu "biz" temsillerinin inşasında da işlevseldir. Özellikle siyasetçilerin ve yetkililerin demeçlerinden yapılan alıntılarda sığınmacıların neden olduğu ekonomik külfet, ilgili politikaların desteklenmesi için de kullanılmaktadır. Bununla ilgili daha fazla açıklama bir sonraki bölümde örneklerle yapılacaktır.

"SURIYELİ KARDEŞLERİMİZ" YA DA "MUHACİRLER"

Sığınmacıları "kardeşlerimiz", "muhacirler" ve "misafir" olarak temsil eden diğer olumlu sayılabilecek bir temsil şekline özellikle *Yeni Şafak* ve *Zaman* haberlerinde ve köşe yazılarında rastlanmaktadır.

İnsani dram söyleminde olduğu gibi bu temsil şeklinde de sığınmacılar, yukarıdaki bağlamli dizinlerde görüleceği gibi, "mağdur" ve "mazlum" olarak temsil edilmektedir. Sığınmacılarla ilgili insani ve İslami söylemlerin birleştiği aşağıdaki örneklerde sığınmacıların "misafir" olarak temsil edilmesi, meselenin hukuki sorunları şimdilik bir tarafa bırakılacak olursa, birinci örnekte olumsuz biz ve ikinci örnekte olumlu biz temsilleri ile yakından ilişkilidir.

TABLO 17

Bulgaristan'ta 'Suriyeli mülteciler için ensar ol' çağrısı Bulgaristan değeri 50 milyon lirayı aşan yardımı Suriyeli sığınmacılara ulaştıran hayırseverler, Suruç'a sığınan 15 bin Suriyeliye Kimse Yok mu'dan yardım eli dertleşti. Kimse Yok mu Derneği'nin Suriyeli mülteciler için kurduğu aşevinde iftar başladığı ilk andan itibaren ülkemize sığınan Suriyeli mültecilere yardım yapmaya orada yemek fabrikamızdan günlük bin 200 mülteci kardeşlerimize yemek veriliyor. Bu tür ol' çağrısı Bulgaristan Başmüftülüğü, Suriyeli mülteciler için "Elini uzat, Ensar ol" Esed'in zulmünden kaçarak Türkiye'ye sığınan Suriyelilere evlerini açıyor, yiyeceklerini hikayesidir" dedi. Türk halkının 3 yıl boyunca Suriyeli sığınmacılara evlerini açtığına değinen , yuvalarını terk edip Türkiye'ye sığınan Suriyeli mültecilerin çocukları, düzenlenen yaz İslami örgütleri ortak bir bildiri yayınlarak Suriyeli misafirlere sahip çıktı. Ancak bu ırkçı genç çiftin kurduğu Muhammet Vakfı, Suriyeli mülteciler için battaniye ve kavanoz toplama teşekkürlerimi sunuyorum." dedi. Kilis'teki Suriyeli mültecilerle iftar yapan işadamları, bir ifadesi olduğunun bilincindeyiz. Ancak Suriyeliler, muhacir mi, misafir mi, göçmen mi, GAZİANTEP MAZLURLARI BAĞRINA BASTI Sığınmacılar konusunda insan odaklı, ahlaki

Ankara ve Maraş'ta ise gruplar düzeyinde, kitlesel saldırılar oldu. Allah'tan şehrin İslami örgütleri ortak bir bildiri yayımlayarak Suriyeli misafirlere sahip çıktı. Ancak bu ırkçı öfkenin üstünü örtemez.⁶³

Türkiye Suriye'de iç savaş başladığından beridir, milyonlarca göçmene/mülteciye ev sahipliği yapmakta. Bu onun için hem bir ahlak ve insanlık görevi, hem bir uluslararası hukuk zorunluluğu, hem de özellikle coğrafi konumundan dolayı ön-leyemeyeceği bir durum.⁶⁴

Sığınmacıların "muhacir", onlara ev sahipliği yapanların "ensar" olarak temsil edildiği İslami söylemde hicret olayı ve ardından yaşanan sosyal ilişkiler mevcut sığınmacı sorununa aktarılan güçlü bir metafordur ve ilgili hicret literatürüyle sıkı sıkıya irtibatlıdır. Buna göre Suriyeli sığınmacılar ülkelerinde yaşadıkları zulümden kaçan muhacirlerdir. Ensar ise Türkiye ve vatandaşlarıdır. Bu güçlü metafor bilişsel açıdan ve dolaylı olarak aradaki ilişkinin nasıl olması gerektiğini bildirmektedir. Dini kardeşliğin vurgulandığı muhacir ve ensar söyleminin yanı sıra ırk kardeşliği söylemi de sığınmacı temsillerinde *Ortadoğu* haberlerinde ve köşe yazılarında yer almaktadır.

İŞİD'e tırlarla silah yardımı yapanlar, Libyalı isyancıları Türk hastanelerinde tedavi ettirip otellerde ağırlayanlar, ÖSO teröristlerini eğitip donatıp besleyenler, PKK/PYD ile Eşme ruhsuzluğuna kapılanlar yanı başımızda cereyan eden Türkmen kıymına karşı sağırdır, dilsizdir.⁶⁵

63. Ali Bulaç, "Suriyeliler, Acil! Her Muhacire Bir Ensar", *Zaman*, 21 Temmuz 2014.

64. Atilla Yayla, "Mültecilere Saygı ve Yardım İnsanlığın Gereği", *Yeni Şafak*, 7 Mayıs 2015.

65. Bahadır Çoban, "Yeniden Türk Asrını Özleyenler", *Ortadoğu*, 9 Nisan 2014.

Savaş nedeniyle göç eden pek çok Sünni Suriyelinin mülteci kamplarına yerleştirildiği gözlenirken, Alevi Türkmen ailelerin parklarda yaşamaya mecbur edilmesi dikkat çekiyor.⁶⁶

İrk kardeşliği söylemi, mezhepsel aidiyetin de eklendiği ikinci örnekte görülebilir. Sığınmacıların mağdur olarak temsil edildiği her iki örnekteki ırk kardeşliği söylemi din kardeşliği söyleminden, ev sahibinin “duyarsız” ve “ayrımcı” olarak temsil edilmesi açısından farklıdır. Benzer bir ilişki aşağıdaki alıntıda “Suriyeli Kürt” sığınmacılarla onları basına konuşurlarsa Türkiye’den göndermekle “tehdit eden” yetkililer arasında kurulmaktadır.

Fatih’te metruk bir binanın çökmesiyle gündeme gelmişti Suriyeli Kürtlerin dramı. Gazetecilerin bile her an yıkılacak korkusuyla çekim yapmaya korktukları binalarda süren yaşamların yoksulluğunu gazetemiz *Evrensel*, “Bina çöktü, Halep göründü” başlığıyla duyurmuştu. Yeniden gidiyoruz o mahalleye. Ancak görüyoruz ki değişen tek şey baskı ve korkunun artması. Konuşmak istediğimiz herkes yetkililerin “Basına konuşursanız buradan gönderilirsiniz” diye tehdit ettiklerini söylüyor.⁶⁷

Bu kardeşlik söylemi yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi mağdurun, yani sığınmacıların temsili açısından tüm haber kaynaklarında benzerken, sorunluların temsili açısından haber kaynağının yerleşik olduğu sosyokültürel ve siyasi bağlama göre değişiklik göstermektedir. Bu çeşitliliğin incelenmesi ise bir sonraki bölümün konusudur.

BÖLÜM ÖZETİ

Bu bölümde Suriyeli sığınmacılarla ilgili söylemler ve bu söylemlerin oluştuğu temsiller incelendi. Bunun için ilgili haberlerden ve köşe yazılarından oluşan bir derlem (SSHD) kullanıldı. Öncelikle sığınmacılar için en sık kullanılan kelimeler dilbilimsel bir program aracılığı ile elde edildi. Bu bilgiler ışığında bu kelimelerle yapılan aramalarda elde edilen tüm bağlamlı dizinler incelendi ve Suriyeli sığınmacıların haber metinlerinde yer alma şekliyle ilgili başlıca söylemler belirlendi. Belirlenen bu söylemler ve analizler şu şekilde özetlenebilir.

- Sığınmacıları nicelendirme, sayılarla ifade etme tüm haber kaynaklarında sıkça uygulanan bir temsil biçimidir. Bu temsil biçimi sığınmacılarla ilgili sayısal bilgiler vermenin dışında sığınmacıların olumsuz temsillerine de neden

66. “Nusra’dan Kaçan Aleviler Fatih Parklarında Selsefil”, *Cumhuriyet*, 31 Ağustos 2013.

67. “Mültecilere ‘Basına Konuşursanız Göndeririz’ Tehdidi”, *Evrensel*, 30 Ocak 2014.

olmaktadır. İlk olarak bu, sığınmacıların bir yığın olarak temsilini mümkün kılar. İkinci olarak ortalama ve kaba rakamsal ifadeler altta yatan tehdit ve güvenlik söylemlerinin bir parçasıdır.

- İnsanlık dramı söylemi sığınmacı sorununun çözümü açısından olumlu bir bulgudur. Ancak sığınmacıları mağdur kitleler olarak temsil ettiği ve duygulara hitap ederken failleri gizlediği için temsil açısından yetersizdir.
- Karmaşa ve güvenlik söylemi sığınmacıları ya doğrudan ya da dolaylı olarak sorun yaratanlar olarak temsil etmektedir. Özellikle şehirlerde yaşanan sıkıntıları vurgulayan bu söylem altta yatan tehdit söylemine dikkat çekmektedir.
- Ekonomik külfet söylemi sığınmacıların Türkiye ekonomisi üzerinde sebep olduğu yüke ve bununla ilgili sorunlara (kira artışları, işsizlik vb.) dikkat çekmektedir. Ayrıca sığınmacılar için yapılan masrafin aktarıldığı örnekler bağlamında bu söylem olumlu “biz temsili”ne de katkı sağlamaktadır.
- Kardeşlik söylemi sığınmacıların temsili açısından olumlu bir bulgudur. Ancak bu söylem söz konusu kardeşliğin özelliğinin (yani İslami, ırksal, mezhepsel) belirginleştirilmesi ve siyasi eleştirinin aracı olması açısından haber kaynaklarına göre çeşitlilik göstermektedir.

ÇIKARIMLAR VE SONUÇ

Jaworski ve Coupland'ın belirttiği üzere “çoğu metin tek bir söylemin saf yansıması değildir”.⁶⁸ Farklı kaynaklardan birçok haber metninin yer aldığı bir metin bütünü için bu tespit daha isabetlidir. SSHD’de yer alan haberler ve köşe yazıları farklı yazarlar tarafından kaleme alınmış, çok çeşitli editörlük süreçlerinden geçmiş ve farklı siyasi duruşları olan ve hatta konuyla ilgili siyasi duruşu zamanla değişmiş olan haber kaynaklarında yayımlanmıştır. Tüm bu etkenler sığınmacı temsilleri ve haber kaynaklarının konuyla ilgili yaklaşımları açısından genelleme yapmayı zorlaştırmaktadır. Ancak ilgili haberlerde ve köşe yazılarında yapılan konu ve kelime seçimi gibi tercihler göz önünde bulundurularak birtakım tutarlı sonuçlara ulaşılabilir.

Örneğin, tematik tercihler açısından değerlendirdiğinde *Ortadoğu* gazetesinde daha çok sığınmacıların Türkiye ekonomisi ve güvenliği üzerindeki etkileriyle ilgilenildiği, *Evrensel* ve *BirGün* gazetelerinde ekseriyetle sığınmacıların sorunlarının haber yapıldığı, diğer haber kaynaklarında ise sığınmacı sorunlarının ve bunlarla ilgili siyasi konuların sıkça ele alındığı söylenebilir.

Sığınmacılarla ilgili söylemlerin yerleşik olduğu tarihi, sosyal ve politik bağlamlar birlikte düşünüldüğünde her bir söylemin diğer söylemlerle, metinlerle ve olaylarla ilintili olduğu görülebilir. İngilizcede *interdiscursivity* olarak kavramsallaştırılan söylemlerarası bu karmaşık ilişkiye rağmen, her bir haber metninin ön-

68. Adam Jaworski ve Nikolas Coupland, *The Discourse Reader*, (Routledge, London: 1999), s. 9.

celediği ve konuya yaklaşımını ortaya koyan başlıca söylem(ler)i tespit edilebilir. Tüm bunların Suriyeli sığınmacıların temsili, medya ve siyaset ilişkisi ve son olarak da sığınmacı sorununun çözümü açısından çıkarımları bu bölümde tartışılacaktır.

SİĞINMACI TEMSİLLERİ

İncelenen haber kaynaklarında Suriye’de yaşanan iç savaş sonrasında Türkiye’ye göç etmek zorunda kalan sığınmacılarla ilgili temsil biçimleri bu bölümde açıklanacaktır. İlk olarak sığınmacıların çoğunlukla mağdur “kitleler” ve “yığınlar” olarak temsil edildiklerini söyleyebiliriz. Özellikle sığınmacı sayılarının aktarıldığı ve nicelendirme söyleminin ön plana çıktığı haberlerde bu temsil biçimi hakimdir. Sığınmacıların sayılara ya da kabaca tahminlere indirgendığı bu söylem gayriinsani bir temsil alanı oluşturmaktadır. Ayrıca altta yatan tehdit söylemi de sığınmacıların artan sayısının bir sorun olduğunu ima etmektedir.

Türkiye’ye sığınan yaklaşık 2 milyon Suriyelinin onda biri kamplarda yaşıyor. Sokakları mesken tutan yüz binlerce insanın problemleri ise havaların soğuması ve karla birlikte daha da arttı. Köprü altlarında naylon ve battaniyelere sarılarak ısınmaya çalışan kadın ve çocukların hali, yürek burkuyor.⁶⁹

Sığınmacıların sayıları ve bununla ilgili sorunlar bağlamında sığınmacıların doğrudan sorun çıkaranlar olarak temsil edildikleri ve şeytanlaştırıldıkları örnekler ise altta yatan tehdit söylemine işaret etmektedir.

Suriye’deki iç savaştan kaçıp Türkiye’de farklı illere yerleşen Suriyelilerin İstanbul’un hemen her sokak başında hayatlarını dilencilik yaparak kazanmaya çalıştığını anlatan KOBİDER Genel Başkanı, “Zira Suriyeli dilenciler için ne yaparsanız yapın, hangi imkanları sunarsanız sunun sokaktan ayrılmıyorlar. Azalmıyorlar, aksine gün geçtikçe çoğalıyorlar. Sokaklarda kalan ve dilenen Suriyelilerin sayısının 10 bin kişi civarında olduğu tahmin ediliyor. Bu sayının büyük çoğunluğuna İstanbul ev sahipliği yapıyor. Fatih, Eminönü, Aksaray, Taksim başta olmak üzere şehrin her yerinde karşınıza Suriyeli olduğunu söyleyen bir dilencinin çıkması işten bile değil.”⁷⁰

Sığınmacıların açıkça ve doğrudan suçlandıkları yukarıdaki örnekte, artan sığınmacı sayıları altta yatan tehdit söyleminin en belirgin özelliğidir. Bu şekilde sığınmacılar her yerde karşımıza çıkan ve çeşitli sorunlara neden olanlar şeklinde resmedilmektedirler. Dilencilik yapan sığınmacılarla sınırlandırılan bu bakış açısı aşağıdaki örnekte tüm Suriyeli sığınmacıları “nankör”, “şikayetçi” ve “isyancı”

69. “Hayat Suriyeliler İçin Daha Soğuk”, *Zaman*, 28 Ekim 2014.

70. “Megakent ‘Dilenci’lerin Şehri Oldu”, *Zaman*, 20 Nisan 2015.

olarak göstermektedir. Ancak bu sefer tehdit eden sığınmacılar değil ev sahibidir: “Misafirsenez misafirliğinizi bilin”.

“Yavuz hırsız, ev sahibini bastırır...” Gelenler ağır misafir. Kaprisli. Halkımızdan sakındığımız klimalı çadırları, Suriyeli mültecilere beğendiremedik. Kimi çadırdan, kimi yemeklerden, kimi de klimalardan şikayet etti. “Başımız gözümüz üste” deyip şikayetlere çözüm getirdik. Hatta yalanlanmayan bir söylentiye göre ceplerine para koyduk. Yetmedi, isyan ettiler. En ağırbaşlımız bile; “Misafirsenez misafirliğinizi bilin” diye isyan etti.⁷¹

Şüphesiz sığınmacıların bu şekilde tehdit edenler ve sorun çıkaranlar olarak temsil edilmeleriyle, sığınmacılara karşı tertiplenen bireysel ve kitlesel saldırılar arasında yakın bir ilişki vardır. Önceleri Suriyeli sığınmacıların yoğun olduğu sınır illerinde yaşanan yerleşik vatandaşların Suriyelilere yönelik münferit saldırı olayları, sığınmacıların İstanbul ve Ankara gibi büyükşehirlerde de görünür olmalarıyla daha geniş boyutlara ulaştı. Sonuç olarak Suriyeliler hakkındaki genelleyci suçlamalar ve münferit adli olayların ön plana çıkarılması toplu nefret söylemlerine ve daha kötüsü linç girişimlerine neden oldu.

Olayların artması ve Suriyeli sığınmacılara yönelik saldırıların toplumda yayılması nedeniyle AFAD, Ağustos 2014 tarihinde şu açıklamayı yapma gereği duydu: “Suriyeliler arasında düşünülenin aksine, adli olaylara karışma ve suç oranı oldukça düşüktür. Ancak yaşanan herhangi bir olay, ayrımcı bakış açısının etkisiyle kamuoyunda geniş şekilde yankı bulmaktadır”.⁷² Temsil ve gerçeklik arasındaki bu uçurumun sığınmacılarla ilgili algıların daha doğrusu ön yargıların artmasına ve bunların da neticede şiddet olaylarına dönüşmesine neden olması kaçınılmazdır.

SİĞINMACILAR VE SİYASİ DURUŞLAR

Tanzanya’da mülteci kamplarında yaşayan Hutu mültecilerine hizmet veren uluslararası örgüt çalışanlarının “mülteci” kavramını nasıl kullandıklarını inceleyen Malkki,⁷³ mültecilerin “tarih dışı, evrensel insani öznel olarak gayrisiyasi bir kategori içerisinde” kavramsallaştırıldıkları sonucuna varmaktadır. Bu da aslında insani yaklaşımların mültecileri bağlı bulundukları tarihi ve siyasi şartlardan soyutlayarak sadece “sessiz mağdurlar” olarak temsil ettikleri anlamına gelmekte-

71. Ali Öncü, “Ağzını Öpem Dedem”, *Ortadoğu*, 29 Ağustos 2012.

72. Tolga Şardan, “Birlikte Yaşamak Artık Kaçınılmaz”, *Milliyet*, 24 Ağustos 2014.

73. Liisa H. Malkki, “Speechless Emissaries: Refugees, Humanitarianism and Dehistoricization”, *Cultural Anthropology*, 11/3, (1996), s. 377-404.

dir.⁷⁴ Bu minvalde Barthes'in⁷⁵ dediği gibi mülteciler belirli kişiler olmayı bırakıp sadece genel anlamda mağdurlar olmaya başlarlar. Salt insani bir bakış açısıyla sığınmacıların kategorik olarak mağdur kitleler şeklinde temsil edilmesi olayın tarihi, sosyal ve siyasi boyutlarını ihmal eder (ya da bilerek gizler). Bu da sığınmacılar açısından sorunun tam anlaşılmasına ve çözümsüzlüğüne neden olur. Ancak eşit derecede önemli bir husus ev sahibi açısından bu temsil biçiminin işlevsel olmasıdır. Diğer bir deyişle, sığınmacıların salt “mağdur kitleler” olarak temsil edilmesinin haber kaynaklarının siyasi duruşları ve ajandaları açısından kullanışlı olmasıdır. İncelediğimiz haberlerde bunun iki şekilde yapıldığını görebiliriz; siyasi erk eleştirisi ve siyasi erk övgüsü. Sığınmacıların mağdur kitleler olarak temsil edilmesinin siyasi erk eleştirisine eklemlendiği en belirgin örnekleri aşağıdaki *Evrensel* ve *BirGün* gazetesinin haberlerinde görebiliriz.

AKP'nin Suriye'yi Türkiye'nin iç meselesi haline getiren tutumu her gün yeni bir trajediye neden oluyor. Ankara'nın Altındağ ilçesinde Suriyeliler linç edilmek istendi. Kaldıkları bina ateşe verilen Suriyeliler, polis tarafından güçlkle mahalleden çıkarıldı. Olayın Suriyelilerin bir kişiyi darp ettiği söylentisi üzerine başladığı iddia edildi.⁷⁶

Bugün Türkiye'de yaşanan durum, böyle bir şeydir. AKP iktidarının Suriye politikası, bir yandan komşu ülkede işgalin, müdahalenin ve savaş ortamının gelişmesinden sorumlu olduğu gibi, sığınma amacıyla ülkemize gelen mültecilerden de sorumludur.⁷⁷

Sığınmacı sorunuyla siyasi erkin politikaları arasında doğrudan bir ilişki kuran bu söylemde sığınmacılar sadece ülkelerinde yaşanan savaşın mağdurları olarak değil aynı zamanda “AKP'nin yanlış politikalarının mağdurları” olarak da temsil edilmektedir.

Bu sözlerin ve AKP siyasetinin karşılığında 1 milyon 600 bin Suriyeli Türkiye'ye göçmüştür. Sayın Erdoğan orada Emevi camiinde henüz namaz kılamamıştır yalnız yüz binlerce Suriyeli Türkiye'deki camilerin önünde dilenmektedir. Siz onlar misafirimizdir diyorsunuz bu nasıl misafirperverlik bu nasıl evsahipliği. Misafirleriniz dileniyor sayın hükümet.⁷⁸

AKP'nin hayalci ve hatalı Suriye politikasının bedelini hem vatandaşlarımız, hem Suriyeliler ödemektedir.⁷⁹

Elbette savaştan ve ölümden kaçarak sınırlarınıza yığılmış insanları kabul etmemek diye bir şey olamaz. Bu insanlık görevidir, o insanlara yardımcı olmak, hayatlarını

74. A.g.e.

75. Roland Barthes, *Mythologies*, (Hill and Wang, New York: 1980).

76. “Ankara’da Suriyelilere Linç Girişimi”, *Evrensel*, 8 Mayıs 2014.

77. “Savaş Çirkin, Mülteci Olmak Zor”, *BirGün*, 16 Eylül 2014.

78. “Yüz binlerce Suriyeli Dileniyor Bu Nasıl Misafirperverlik”, *Ortadoğu*, 26 Kasım 2014.

79. “AKP’yi Uyarıyoruz! Sorunlar Sistematik Linçlere Dönüşüyor”, *Cumhuriyet*, 14 Ağustos 2014.

güvence altına almak gerekir, Türkiye de bunu yaptı. Ama bir şey daha yaptı! “Esad altı aya kalmadan devrilir” diye yanlış bir hesap yaptı ve Suriye’deki ateşin üzerine körükle gitti. Sınırlar yolgeçen hanına döndü, ülkemizin güneyinde yeni bir Peşaver doğdu. Göçmenler kamplarda toplanıp, ihtiyaçları karşılanmadı, Türkiye’nin dört bir yanına Suriyeli göçmen yığıldı.⁸⁰

Bu noktada özellikle son örnekte vurgulanan dilbilimsel unsurlar (engelleme) üzerinde kısa bir açıklama yapmakta fayda var. Yani sığınmacıları kabul etmemek, onlara yardım etmemek “misafirperver biz” algısına ters düşeceğinden yazar eleştirisinin başında bu şekilde bir açıklama yapmaktadır. Görüldüğü gibi siyasi erk eleştirilerinde sığınmacıların varlığına yönelik herhangi bir eleştiriden kaçınmak altta yatan “olumlu biz” temsiline işaret etmektedir. Bu hususta Chavez’in medyada mülteci temsillerinin “hem dahil edilerek hem de hariç tutularak” nasıl bir “hayali topluluğun” inşasına katkıda bulunduklarını hatırlamakta fayda var.⁸¹ Sosyal inşacı bir yaklaşımla anlatmak gerekirse, ilgili mülteci temsilleri aracılığıyla medyanın milletleri, diğer bir deyişle “biz”i inşa ettikleri söylenebilir. Ancak bu örnekteki “biz” tüm toplumu değil yalnızca yazarı ve temsil ettiği siyasi duruşu kapsamakla sınırlıdır. Temsil edilen “biz”den hariç tutulan ise siyasi erktir. Benzer bir engelleme ve olumlu biz temsili aşağıdaki alıntılarda da görülebilir.

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, Suriyeli mültecilerin yapılan yardımlarla ilgili olarak, “Zorda kalanların elinden tutmak bizim inançlarımızın gereğidir. Ancak kontrol altına alınamayan, önüne geçilemeyen, makul sınırı çoktan aşan mülteci yığılması sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel açmaz ve sorunlara da sebebiyet vermektedir. İnkâr edilemez bir gerçektir ki, Suriyeli sığınmacılar sınır il, ilçe ve kasabalarımız başta olmak üzere, milletimize ilave külfetlere yol açmaktadır. Milletimizin alın teri, insanımızın el emeği Başbakan ve hükümeti tarafından çarçur ve heba edilmektedir” dedi.⁸²

2 milyon Suriyeli mülteci var Türkiye’de. Çalışma Bakanı onlara çalışma kartı vereceklerini söylüyor. Sanki Türkiye’de işsizliği çözmüşler bir de onlara iş verecekler. Çocukları iş arayan tüm anne babalara sesleniyorum; Bu politika senin çocuğuna iş bulmaz, evindeki huzuru sağlamaz. Sen çocuğuna iş bulmak istiyorsan, huzur içinde çocuğun işe gidip gelsin istiyorsan, adam gibi geçinmeye ihtiyacım var diyorsan, adresini yönünü değiştireceksin, karşında altı oklu bayrağı göreceksin.⁸³

İlk örnekte görüleceği gibi, siyasi erkin yanlış politikalarının mağdurları arasında yalnızca sığınmacılar değil aynı zamanda yerel halk da bulunmaktadır ve bunun temel gerekçesini “ekonomik külfet” oluşturmaktadır. Bu ekonomik külfet

80. Mehmet Yılmaz, “Sorumlunun Şikayet Etme Hakkı Olmaz”, *Hürriyet*, 20 Şubat 2015.

81. Leo R. Chavez, *The Latino Threat: Constructing Immigrants, Citizens and the Nation*, (Stanford University Press, Stanford: 2008).

82. “Bahçeli: Milletimizin Alın Teri, Başbakan Tarafından Çarçur Ediliyor”, *Zaman*, 5 Kasım 2013.

83. “Kılıçdaroğlu: Bin Odalı Saray Yaptırmakla Alay Sahibi Olunur”, *Hürriyet*, 15 Kasım 2014.

söyleminde “zorda kalanların elinden tutan” Devlet Bahçeli ve temsil ettiği siyasi duruş iken, “milletin alın terini çarçur eden” hükümet ve başbakandır. İkinci örnekte ise Suriyeli sığınmacıları “onlar” zamiri ile açıkça dışlanırken, sığınmacılara iş imkanı sağlayan hükümet de “biz”in dışında tutulmaktadır.

Yukarıdaki sınırlı ve eleştirel “biz” temsillerinin aksine özellikle *Sabah* ve *Yeni Şafak* haberlerinde sığınmacılara “ev sahipliği yapan” ve sorunları için “elinden gelen her şeyi yapan” Türkiye kapsayıcı bir ad aktarmasıdır.

Türkiye 1,5 milyon sığınmacıya ev sahipliği yapıyor ve bunu da dünyayı kıskandıran müthiş bir organizasyonla başarıyor.⁸⁴

Türkiye, ne bazılarının zannettiği gibi Suriye iç savaşını çıkarıp finanse etmiştir ne de yine bazılarının zannettiği gibi Suriye iç savaşını tek başına bitirebilecek muazam bir güce sahiptir. Türkiye, insani yardım ve mülteci sorunları başta olmak üzere elinden gelen her şeyi yapmaktadır. Ancak henüz uluslararası toplumun Suriye meselesine kalıcı bir çözüm bulmasını sağlayabilecek durumda ve güçte değildir.⁸⁵

Sonuç olarak Suriyeli sığınmacıların gazetelerde temsil edilme şekilleri milli kimliğin inşası ile yakından alakalıdır. Bu anlamda sığınmacılar tüm haber kaynaklarında mağdur ve yardım edilmesi gereken masum kitleler olarak temsil edilirken, inşa edilen hayali milli kimlikler Türkiye’deki siyasi ve ideolojik duruşlara ve haber kaynaklarının bunlara yakınlığına/uzaklığına göre şekillenmektedir. Böylece sığınmacı sorunu iç siyasetin malzemesi olmakta ve sığınmacılarla ilgili politikaların ve ideolojilerin eleştirilmesi ya da meşrulaştırılması için kullanılmaktadır. Bu durum da nihai kertede sorunun derinleşmesine, sürekli ve durağan bir sığınmacı temsiliinin oluşmasına katkıda bulunmaktadır.

MEDYA ETKİLERİ

Medya etkisi üzerine yaptıkları çalışmalarda Fryberg ve arkadaşları medyanın Amerikan toplumunun göçmen meselesi gibi konularda algılarının şekillenmesinde oynadığı önemli role dikkat çekmektedir. Çalışmalarının sonucunda göçmenlerin ABD toplumuna kazandırdıklarına (özellikle ekonomik anlamda) dair bilimsel çalışmalarla medyanın göç meselesini (tehdit olarak) temsil etmesi arasındaki tutarsızlığı ortaya çıkarmaktadırlar.⁸⁶ Benzer şekilde, Glasgow Medya Çalışmaları Grubundan Greg Philo ve Liza Beatie göçmenlerle ilgili yaptıkları okuyucu algıları çalışmalarında, televizyon haberlerinde ortaya çıkan başlıca te-

84. Meryem Gayberi, “İşte Türkiye’nin Büyük Başarısı”, *Sabah*, 25 Eylül 2014.

85. İsmail Kılıçarslan, “Yeni Başlayanlar İçin 10 Maddede Suriye”, *Yeni Şafak*, 15 Mayıs 2015.

86. Fryberg, a.g.e., s. 96-112.

maları ve bu temaların hikaye oluşturma süreçlerini incelemekte ve göç sürecinin çoğunlukla negatif olarak sunulduğu sonucuna varmaktadırlar.⁸⁷ Göçmenler hususunda oluşan bu tutarsızlık ve belirsizlikten faydalanan medya, insanların bu önemli sosyal ve siyasi meseleyi nasıl anladıklarını şekillendirmede önemli bir rol oynamakta, mevcut korkuları ve tedirginlikleri körüklemektedir.⁸⁸

Medya etkileri bu raporun kapsamı dışında olsa da incelenen haber metinleri ile bunların muhtemel etkileri üzerine birkaç not düşülebilir. Sadece tematik analizin ortaya koyduğu sonuçlara bakarak, sığınmacı sorunlarının haberlerde ve köşe yazılarında sıkça konu edilmesi olumlu bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Ancak kullanılan dilbilimsel öğelerin ve başlıca söylemlerin özelliklerine yakından bakıldığında sığınmacıların en iyi ihtimalle mağdur kitleler olarak temsil edildikleri görülebilir. Bu temsil biçiminin sığınmacıları gayrisiyasi bir bağlama yerleştirdiği için yetersiz olduğu söylenebilir. Olumsuz temsiller açısından bakıldığımızda ise sığınmacıları güvensizliklendiren, yani onları sorun çıkaran, ülke ekonomisine ve şehirlerin alt yapısına zarar verenler olarak temsil eden söylemlerin yakın vadede ayrımcı söylemleri güçlendirdiği ve uzun vadede sığınmacılara karşı gerçekleşebilecek ayrımcı tutumlara, şiddet olaylarına zemin hazırladığı söylenebilir. Sığınmacı sorununun siyasi kutuplaşmanın bir aracı olarak kullanıldığı haber ve köşe yazılarında ise, süregiden milli kimlik inşası ve ideolojik çekişmeye rağmen, sığınmacıların devamlı “mağdur kitleler” şeklinde temsil edildikleri gözlemlenebilir. Bu durum da sonuçta sığınmacı sorununun “olduğu gibi” değil “olması gerektiği gibi” anlaşılmasına neden olur ki bu sorunun yalnızca derinleşmesine ve uzamasına yarar.

HUKUKİ STATÜ

Son olarak, Türkiye’de yaşayan sığınmacıların en başta gelen sorunlarından “hukuki statü” meselesine değinmek yerinde olacaktır. SSHD’de yapılan analizler “mülteci” ve “sığınmacı” kelimelerinin hiçbir anlam farklılığı bulunmadan birbirlerinin yerine kullanıldıklarını göstermektedir. Mülteci kelimesi nispeten hukuki bağlamlarda daha çok kullanılsa da bunun BM’den yapılan alıntılarla ve mültecilerin hukuki sorunlarını ilgilendiren tek tük haberlerle sınırlı olduğunu görebiliriz.⁸⁹ Hukuki olarak aralarında ciddi farklılıklar olan “sığınmacı”

87. Philo, a.g.e.

88. Iyengar, a.g.e.

89. “Mülteci” kelimesine en sık eşlik eden kelimelerin listesi için bkz.: EK 2.

ve “mülteci” kelimelerinin bu şekilde eş anlamlı olarak kullanılmasının sığınmacıların⁹⁰ statüsünün muğlaklaşmasına neden olduğu aşıkardır. Bu nedenle, öncelikle Suriyeli sığınmacıların hukuki statüsüne netlik kazandıracak adımlar ivedilikle atılmalı ve uygun kullanımın medyada yaygınlaşması yönünde yasal tedbirler alınmalıdır. Bunun yanı sıra sığınmacılar için kullanılan “göçmen” kelimesinin özellikle yasa dışı yollardan sınırı geçmeye çalışanlar için kullanıldığını ve sıklıkla “kaçak” kelimesiyle beraber kullanıldığını söylemek mümkündür. Son olarak da “misafir” kelimesinin özellikle insani bakış açısıyla ele alınmış haberlerde Suriyeliler için sıklıkla kullanıldığını görebiliriz. “Göçmen” kelimesinin olumsuz çağrışımlarından ve “misafir” kelimesinin nihai kertede bulunduğu yerden gidecek olan kişiyi kastettiğinden, bu gibi kullanımların sığınmacıların varlığını gayrimeşrulaştırdıkları ve uzun vadede keyfi uygulamalara kapı aralayabileceği için sorunlu olduğunu belirtmekte fayda var.

SONUÇ

Bu raporda ülkelerinde yaşanan iç savaş sonrasında Türkiye’ye göç etmek zorunda kalan Suriyeli sığınmacılarla ilgili basın söylemleri ve bu söylemlerin ortaya çıkardığı sığınmacı temsilleri incelendi. Bunun için konuyla ilgili sekiz farklı haber kaynağının çevrimiçi haberlerinden ve köşe yazılarından bir derlem oluşturuldu. İçerik analizi bölümünde rapor için geliştirilen bir kodlama sistemi kullanılarak haberlerde Suriyeli sığınmacılarla ilgili temalar ve alt konu başlıkları belirlendi. Söylem analizi bölümünde haber kaynaklarının ilgili temsilleri ile konuya bakış açıları ve genel ideolojileri arasındaki ilişki haberlerden alınan örneklerle açıklandı. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular ve çıkarımlar bu bölümde detaylandırılacaktır.

GENEL ÇIKARIMLAR

Farklı haber kaynaklarının Suriyeli sığınmacılarla ilgili haber ve köşe yazıları dört tematik başlık altında incelenebilir: Sığınmacı Sorunları, Yerel Sorunlar, Siyaset ve Sınır Güvenliği.

1. Sığınmacı Sorunları: Özellikle Suriye’den Türkiye’ye göç etmek zorunda kalan sığınmacıların yaşadıkları zorlukları ve insani dramı konu edinen haber metinlerinde yer almaktadır. Ayrıca Türkiye dışında Suriye’nin komşusu ülkelere

90. “Sığınmacı” kelimesine en sık eşlik eden kelimelerin listesi için bkz.: EK 2.

ve Avrupa'ya göç eden sığınmacıların yaşadıkları zorluklar da bu kategoriye dahil edilmiştir. Sığınmacıların en başta barınak, beslenme ve sağlık alanlarında yaşadıkları sorunların ele alındığı bu tür haberlerde işsizlik, istismar ve sığınmacılara yönelik saldırılar gibi konular da yer almaktadır. Haber kaynakları açısından sığınmacılarla ilgili insani bir bakış açısına işaret eden bu tema her bir haber kaynağında farklı yoğunlukta ele alınmıştır.

2. Yerel Sorunlar: Sığınmacıların ev sahibi ülkelerde ve bilhassa Türkiye'de neden oldukları sorunların genel başlığıdır. Bu kapsamda özellikle Suriyeli sığınmacıların neden olduğu güvenlik ve ekonomiyle ilgili problemler ele alınmaktadır. Güvenlik sorunu sığınmacıların dolaylı olarak neden olduğu düşünülen Reyhanlı patlaması gibi genel olaylardan, sığınmacıların doğrudan neden oldukları adli suçlara (hırsızlık, adam yaralama vb.) kadar uzanan geniş bir yelpazede ele alınmaktadır. Ekonomik sorunlar ise çeşitli argümanları içermektedir. Örneğin, sığınmacıların ülke ekonomisi açısından bir külfet olmaları, işsizliğin artmasına neden olmaları, kira ve konut fiyatlarındaki artışa neden olmaları vb. sığınmacıların neden olduğu düşünülen yerel sorunları ilgilendiren haberler güvenlikçi ve bazı örneklerde ırkçı bakış açılarına işaret etmektedir. Bu nedenle özellikle hükümetin Suriye ve Suriyeli sığınmacılarla ilgili politikalarına karşı duran siyasi görüşün temsilcisi gazetelerde bu bakış açılarına sıkça rastlanmaktadır.
3. Siyaset: Siyaset temalı haberlerde hükümetin Suriye ve Suriyeli sığınmacılarla ilgili politikaları ve faaliyetleri değerlendirilmektedir. Bu minvalde Suriyeli sığınmacılarla ilgili siyaset temalı haberler her haber kaynağının ilişkili olduğu siyasi pozisyona farklı bakış açılarına işaret etmektedir. Bu bakış açıları temelde eleştirel ve onaylayıcı olarak iki gruba ayrılabilir. Eleştirel bakış açılı siyaset haberleri ile güvenlikçi ve ekonomik külfeti vurgulayan bakış açıları arasında yakın bir ilişki varken, insani bakış açılı haberler siyaset teması açısından hem eleştirel hem de onaylayıcı olabilmektedir. Örnek vermek gerekirse, Suriyeli sığınmacıların neden olduğu ekonomik sorunlara odaklanan *Cumhuriyet* ya da *Ortadoğu* gazetelerindeki haberlerde hükümetin sığınmacı politikasını eleştiren bakış açısını görmek kuvvetle muhtemeldir. İnsani bakış açısını benimseyen *Evrensel* gazetesinin haberi ile *Yeni Şafak* gazetesinin haberi arasında ise bu türden bir doğrudan ilişki kurmak mümkün değildir, zira birincisi eleştirel ikincisi ise onaylayıcı bir siyasi bakış açısını takınacaktır.

4. Sınır Güvenliği: Sınır güvenliği ile ilgili haberlerde özellikle sığınmacıların kaçak olarak Türkiye üzerinden Avrupa'ya –çoğu zaman başarısız olan– göç etme çabaları ele alınmaktadır. Ayrıca DAİŞ'in sınırda neden olduğu güvenlik tehdidi de bu kategoride ele alınmaktadır. Göçmenlerin çoğu zaman ölümle biten kaçak göçleri tüm haber kaynaklarında sıcak haber olarak yer almaktadır. Genellikle insani bir bakış açısına işaret eden bu haberler, zaman zaman da kaçak göçün neden olduğu güvenlik zafiyetini vurgulayarak güvenlikçi yaklaşıma da yakınlaşmaktadır.

HABER KAYNAKLARI AÇISINDAN ÇIKARIMLAR

Bu raporda incelenen haber kaynaklarının Suriyeli sığınmacılarla ilgili temsil biçimleri ve siyasi duruşları arasındaki ilişki açısından birtakım önemli çıkarımlarda bulunulabilir:

BirGün'de ve *Evrensel*'de konuyla ilgili haberlerde daha çok Suriyeli sığınmacılarla ilgili sorunların ele alındığı gözlemlenmektedir. Sığınmacıların yaşadıkları sorunları birinci ağızdan aktaran haberlere bu iki haber kaynağında, diğerlerine nispeten daha fazla yer verilmesi, olumlu bir bulgudur. Ancak, özellikle *Evrensel*'de belirli bir dönemde, yani Kobani olayları ardından yaşanan yoğun Suriyeli Kürt sığınmacı göçünün ardından, insani yaklaşımlı haberlerin dikkate değer bir artışa geçmesi gazetenin konuyla ilgili haber seçiminde ve dolayısıyla bakış açısında sığınmacılar açısından oldukça ayrımcı bir tutumu göstermektedir. Basitçe söylemek gerekirse, sadece belirli bir etnik kimliğe bağlı sığınmacılarla ilgili sorunların ön plana çıkarılması yaşanan sorunların daha derinleşmesine neden olacaktır.

Cumhuriyet'te, *Hürriyet*'te ve *Ortadoğu*'da konuyla ilgili ekseriyetle siyaset temalı haberlerde benimsenen eleştirel bakış açısının haber kaynaklarının siyasi duruşları açısından tutarlı olduğu görülebilir. Ancak bu tür haberlerde yer alan güvenlikçi bakış açısı ve ekonomik külfet argümanı yönelttikleri siyasi eleştirinin yanı sıra kısa vadede sığınmacılarla ilgili olumsuz temsilleri pekiştirmekte ve ayrımcı söylemlerin güçlenmesine katkıda bulunmaktadır. Uzun vadede ise sığınmacılara yönelik sosyal nefretin ve şiddetin körüklenmesine neden olmaktadır.

Zaman'ın Suriyeli sığınmacı haberleri ile ilgili olarak yaşanan nitel ve nicel değişim bu raporun vurgulamaya çalıştığı temsil biçimleri ve siyasi duruş arasındaki ilişki açısından en önemli bulgulardan birisidir. Zira belirli bir tarihten sonra, yani 17 Aralık operasyonlarından sonra konuyla ilgili olarak *Zaman* haber-

lerinde yaşanan ani düşüş gazetenin siyasi duruşunun Suriyeli sığınmacılarla ilgili haberleri açısından ne kadar belirleyici olduğunu göstermektedir.

Sabah'ta yer alan sığınmacılarla ilgili siyaset temalı haberler sığınmacı sorununun salt siyasi bir bakış açısıyla sınırlandırılmasına neden olmakta ve bu nedenle sorunun anlaşılması açısından engelleyici bir rol oynamaktadır.

Yeni Şafak'ta yer alan konuyla ilgili haberlerde sıklıkla sığınmacı sorunlarının ele alındığı görülmektedir. Bu tür haberlerde sığınmacıların sorunlarının İslami referanslarla ele alınması gazetenin temsil ettiği siyasi duruş açısından tutarlıdır ancak sığınmacı sorunlarının çözümü açısından, tıpkı *Evrensel* haberlerinde olduğu gibi meseleyi bir dini grubun sorunları olarak temsil ettiği için engelleyici ve olumsuzdur.

Bu raporda elde edilen bulgular ve yukarıda bahsedilen çıkarımlar neticesinde, özelde Suriyeli sığınmacıların temsil sorunu ve genelde ise tüm sığınmacıların sorunlarının çözümü açısından aşağıdaki önerilerin dikkate alınması önemli görülmektedir:

- Sığınmacıların hukuki statüleriyle ilgili düzenlemeler bu semantik alanda yer alan kelimelerin (göçmen, mülteci, sığınmacı vb.) toplumsal karşılıkları düşünülerek yapılmalı ve bu kelimelerin medyada kullanımları bakımından gerekli önlemler alınmalıdır.
- Sığınmacıları yaşanan sorunların doğrudan sebebi olarak temsil eden haberlerin ötekileştirici ve şeytanlaştırıcı diline karşı gerekli hukuki tedbirler alınmalıdır.
- Sığınmacı sorunlarının salt insani bir mesele olarak ele alınması konunun farklı boyutlarını ihmal etmekte ve bu nedenle tam olarak anlaşılmasını engellemektedir. Aynı şekilde meselenin salt siyasi bir konu olarak ele alınması da engelleyicidir. Medya'nın konuyla ilgili haberlerinde, bu ve önceki hususlara dikkat etmesini sağlayacak yönergeler hazırlanmalı ve bunlar yayın organlarıyla paylaşılmalıdır.

EKLER

EK 1. "MÜLTECİ" KELİMESİNE EN SIK EŞLİK EDEN İLK 50 KELİME					
Word 1	Freq.	Word 2	Freq.	MI	T Score
MÜLTECİ	2842	ŞARTLI	15	8,31	4,23
MÜLTECİ	2842	HUKUKUNUN	7	8,04	2,64
MÜLTECİ	2842	AKININI	14	7,94	3,59
MÜLTECİ	2842	AKINLARI	10	7,89	2,99
MÜLTECİ	2842	KAMPLARINDAN	9	7,87	2,82
MÜLTECİ	2842	KAMPLARININ	21	7,82	4,22
MÜLTECİ	2842	İHTİMALİYLE	7	7,82	2,44
MÜLTECİ	2842	AKINININ	25	7,79	4,56
MÜLTECİ	2842	HUKUKUNA	6	7,78	2,23
MÜLTECİ	2842	NÜFUSUNA	6	7,78	2,23
MÜLTECİ	2842	AKIŞINDA	6	7,78	2,23
MÜLTECİ	2842	AKINIYLA	15	7,72	3,45
MÜLTECİ	2842	AKINI	91	7,71	8,44
MÜLTECİ	2842	KAMPINDAN	13	7,66	3,15
MÜLTECİ	2842	KAMPLARINDA	97	7,59	8,38
MÜLTECİ	2842	AKININ	7	7,56	2,22
MÜLTECİ	2842	AKIMININ	7	7,56	2,22
MÜLTECİ	2842	AKIMI	7	7,56	2,22

MÜLTECİ	2842	KAMPINA	79	7,55	7,44
MÜLTECİ	2842	KAMPINI	40	7,48	5,17
MÜLTECİ	2842	KAMPLARINDAKİ	15	7,46	3,14
MÜLTECİ	2842	YERMUK	12	7,46	2,81
MÜLTECİ	2842	KAMPINDA	116	7,45	8,72
MÜLTECİ	2842	KONUMUNA	38	7,44	4,97
MÜLTECİ	2842	İKİNCİL	14	7,41	2,98
MÜLTECİ	2842	KAMPLARINA	55	7,39	5,88
MÜLTECİ	2842	TEKNESİNDEN	11	7,39	2,63
MÜLTECİ	2842	KONUMUNDA	27	7,38	4,10
MÜLTECİ	2842	ÇİĞLİ	8	7,37	2,22
MÜLTECİ	2842	AFGANLAR	8	7,37	2,22
MÜLTECİ	2842	AKININA	26	7,34	3,98
MÜLTECİ	2842	SAYISINDAKİ	33	7,32	4,44
MÜLTECİ	2842	ARTIŞIN	19	7,25	3,29
MÜLTECİ	2842	STATÜSÜNDE	39	7,22	4,66
MÜLTECİ	2842	KAPISINDAKİ	9	7,20	2,22
MÜLTECİ	2842	TEKNESİ	20	7,18	3,29
MÜLTECİ	2842	İLGİLENMEK	11	7,17	2,43
MÜLTECİ	2842	KAMPINDAKİ	19	7,12	3,14
MÜLTECİ	2842	KAMPLARINI	38	7,04	4,33
MÜLTECİ	2842	SİSAM	14	7,04	2,63
MÜLTECİ	2842	TEKNESİNDE	12	7,04	2,43
MÜLTECİ	2842	TEKNESİNİN	10	7,04	2,22
MÜLTECİ	2842	RİSKİYLE	10	7,04	2,22
MÜLTECİ	2842	FİLİSTİNLİLER	10	7,04	2,22
MÜLTECİ	2842	ZAATARI	37	7,00	4,21
MÜLTECİ	2842	STATÜSÜ	74	6,96	5,87
MÜLTECİ	2842	DOMİZ	20	6,89	2,97
MÜLTECİ	2842	SORUNUNA	23	6,84	3,13
MÜLTECİ	2842	GİTME	12	6,78	2,22
MÜLTECİ	2842	YIĞILMASI	12	6,78	2,22

EK 2. "SIĞINMACI" KELİMESİNE EN SIK EŞLİK EDEN İLK 50 KELİME

Word 1	Freq.	Word 2	Freq.	MI	T Score
SIĞINMACI	513	STATÜSÜNDE	39	8,23	2,82
SIĞINMACI	513	AŞTIĞINI	36	7,67	2,23
SIĞINMACI	513	KURTARILDI	72	7,67	3,15
SIĞINMACI	513	AKINI	91	7,59	3,45
SIĞINMACI	513	ONDAN	47	7,54	2,44
SIĞINMACI	513	SAYISININ	415	7,46	7,03
SIĞINMACI	513	KAT	42	7,44	2,22
SIĞINMACI	513	KAYITLI	89	7,36	3,14
SIĞINMACI	513	SAYISINI	46	7,31	2,22
SIĞINMACI	513	ÜLKEDEKİ	93	6,97	2,81
SIĞINMACI	513	BULUNUYOR	264	6,93	4,65
SIĞINMACI	513	STATÜSÜ	74	6,89	2,43
SIĞINMACI	513	MİLYONU	164	6,74	3,43
SIĞINMACI	513	KAMPINDA	116	6,66	2,80
SIĞINMACI	513	BİNE	262	6,65	4,20
SIĞINMACI	513	KADINLARIN	173	6,54	3,28
SIĞINMACI	513	ARTIŞ	104	6,40	2,42
SIĞINMACI	513	GÖÇMEN	286	6,26	3,82
SIĞINMACI	513	SIRADA	100	6,19	2,21
SIĞINMACI	513	BİNDEN	142	6,17	2,61
SIĞINMACI	513	SAYISI	713	6,16	5,83
SIĞINMACI	513	BİNİ	424	6,11	4,41
SIĞINMACI	513	GEÇİCİ	345	6,08	3,94
SIĞINMACI	513	YAŞIYOR	209	5,98	2,95
SIĞINMACI	513	KADINLAR	238	5,94	3,11
SIĞINMACI	513	AŞKIN	147	5,90	2,41
SIĞINMACI	513	MART	125	5,87	2,20
SIĞINMACI	513	MİSAFİR	262	5,80	3,11
SIĞINMACI	513	YAKLAŞIK	615	5,71	4,60
SIĞINMACI	513	BİN	2493	5,71	9,25
SIĞINMACI	513	UYRUKLU	206	5,63	2,59
SIĞINMACI	513	CİVARINDA	148	5,63	2,19
SIĞINMACI	513	Ü	150	5,61	2,19

SIĞINMACI	513	MİLYONA	151	5,60	2,19
SIĞINMACI	513	ÜRDÜN	520	5,58	4,04
SIĞINMACI	513	SINIRDA	153	5,58	2,19
SIĞINMACI	513	DURUMUNDA	154	5,57	2,19
SIĞINMACI	513	BMMYK	188	5,54	2,40
SIĞINMACI	513	KAMPLARA	198	5,47	2,39
SIĞINMACI	513	LÜBNAN	554	5,40	3,91
SIĞINMACI	513	FAZLA	745	5,36	4,47
SIĞINMACI	513	SURİYELİ	4472	5,35	10,91
SIĞINMACI	513	SORUNU	220	5,32	2,39
SIĞINMACI	513	MISIR	188	5,28	2,18
SIĞINMACI	513	YAKIN	556	5,09	3,50
SIĞINMACI	513	KABUL	699	5,06	3,88
SIĞINMACI	513	ALMANYA	307	5,06	2,57
SIĞINMACI	513	KALAN	544	5,01	3,36
SIĞINMACI	513	VEYA	366	5,00	2,74
SIĞINMACI	513	BUNLARIN	276	4,99	2,37

EK 3. "GÖÇMEN" KELİMESİNE EN SIK EŞLİK EDEN İLK 50 KELİME

Word 1	Freq.	Word 2	Freq.	MI	T Score
GÖÇMEN	286	KAÇAKÇILIĞI	29	9,67	3,00
GÖÇMEN	286	DÜZENSİZ	24	9,36	2,45
GÖÇMEN	286	YAKALANDI	88	8,80	3,86
GÖÇMEN	286	YÖNETİCİ	33	8,63	2,23
GÖÇMEN	286	KARŞITI	48	8,58	2,64
GÖÇMEN	286	KAÇAK	308	8,41	6,31
GÖÇMEN	286	KADINLARA	57	8,11	2,44
GÖÇMEN	286	KURTARILDI	72	7,99	2,64
GÖÇMEN	286	PROF	93	7,99	2,99
GÖÇMEN	286	UYRUKLU	206	7,67	3,98
GÖÇMEN	286	İŞÇİLERİN	107	7,20	2,43
GÖÇMEN	286	AKDENİZ	101	7,02	2,22
GÖÇMEN	286	TOPLAM	286	6,90	3,58
GÖÇMEN	286	YASA	135	6,86	2,43
GÖÇMEN	286	MİLYONA	151	6,70	2,43
GÖÇMEN	286	İŞÇİ	193	6,57	2,62
GÖÇMEN	286	ERKEK	149	6,46	2,21
GÖÇMEN	286	KADINLARIN	173	6,24	2,21
GÖÇMEN	286	SİĞİNMACI	513	6,16	3,69
GÖÇMEN	286	VEYA	366	6,01	2,95
GÖÇMEN	286	KADINLAR	238	5,78	2,20
GÖÇMEN	286	DIŞI	292	5,75	2,40
GÖÇMEN	286	MİSAFİR	262	5,64	2,19
GÖÇMEN	286	AB	338	5,28	2,18
GÖÇMEN	286	YÖNELİK	586	5,16	2,75
GÖÇMEN	286	GÖÇ	472	5,06	2,38
GÖÇMEN	286	YAKIN	556	5,04	2,57
GÖÇMEN	286	ÜZERE	727	5,02	2,91
GÖÇMEN	286	Mİ	425	4,95	2,16
GÖÇMEN	286	İNSAN	805	4,87	2,90
GÖÇMEN	286	OLMAK	633	4,86	2,55
GÖÇMEN	286	YIL	663	4,79	2,55
GÖÇMEN	286	KAÇAN	479	4,77	2,15

GÖÇMEN	286	SAYISI	713	4,69	2,54
GÖÇMEN	286	GÖRE	1058	4,63	3,03
GÖÇMEN	286	MİLYON	1074	4,61	3,03
GÖÇMEN	286	AVRUPA	649	4,60	2,35
GÖÇMEN	286	MÜLTECİ	2842	4,58	4,89
GÖÇMEN	286	KADIN	548	4,58	2,14
GÖÇMEN	286	BİN	2493	4,53	4,49
GÖÇMEN	286	KENDİ	833	4,46	2,53
GÖÇMEN	286	SON	1225	4,42	3,01
GÖÇMEN	286	ULUSLARARASI	1066	4,30	2,68
GÖÇMEN	286	OLARAK	2683	4,29	4,24
GÖÇMEN	286	İLGİLİ	1028	4,16	2,50
GÖÇMEN	286	SADECE	915	4,10	2,31
GÖÇMEN	286	EN	1709	4,08	3,12
GÖÇMEN	286	HER	1868	4,07	3,26
GÖÇMEN	286	OLDUĞU	1143	4,00	2,48
GÖÇMEN	286	VE	15466	3,78	8,34
GÖÇMEN	286	SURİYELİ	4472	3,75	4,44

İBRAHİM EFE

2005 yılında Atatürk Üniversitesi İngiliz Filolojisi Bölümü'nden mezun olan İbrahim Efe, Milli Eğitim Bakanlığı bursu ile yüksek lisans ve doktora öğrenimini İngiltere'de, Lancaster Üniversitesi Dilbilimi bölümünde tamamladı. "Avrupa Birliği Tartışmalarında Türkiye Temsilleri" başlıklı yüksek lisans tezi (2008) ve "Türk Gazetelerinde İslamcılık ve Kemalizm İdeolojilerinin Eleştirel Söylem Analizi" başlıklı doktora tezi (2012) hazırladı.

2013 ve 2014 yılları arasında Sakarya Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Şu anda Kilis 7 Aralık Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nde görevli olan Efe, aynı zamanda Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Merkezi'nde 2013 yılında başladığı medya araştırmaları masasındaki görevine devam etmektedir. Efe'nin çeşitli ulusal/uluslararası dergi ve kitaplarda eleştirel söylem analizi, derlem, bilim ve siyasal iletişim alanlarında yayınlanmış makaleleri bulunmaktadır.

TÜRK BASININDA SURIYELİ SİĞİNMACILAR

İBRAHİM EFE

Yakın zamanda Ortadoğu'da patlak veren ve Arap Baharı olarak da bilinen halk devrimlerinin en kanlı ve çatışmalı örneği 2011 yılından itibaren Suriye'de yaşanmaktadır. Gün geçtikçe tırmanan iç savaşın etkisiyle, giderek artan sayıda Suriyeli ülkesini terk etmek zorunda kaldı. Uluslararası toplumun kalıcı çözüm bulamaması ya da bu konudaki isteksizliği, sorunun derinleşmesine ve müzminleşmesine yol açtı. Sonuç olarak çok sayıda Suriyeli, ülkelerindeki iç savaştan kaçarak başta Türkiye, Ürdün ve Lübnan olmak üzere komşu ülkelere sığındı.

Suriyeli sığınmacıların ev sahibi ülkelerde karşılaştıkları bir dizi sorun arasında, Suriyelilere yönelik olumsuz ve dışlayıcı algılar ve bunların üretilmesine ve de yayılmasına büyük oranda katkıda bulunan medya temsilleri bulunmaktadır. Suriyeli sığınmacıların medyada temsil edilmiş şekilleri, sorunun uzamasına ve yaygınlaşmasına sebep olmaktadır.

Medyada yer alan olumsuz temsiller, halk arasında sığınmacılara yönelik görüşleri ve davranışları etkiledikleri için önemlidir. Ayrıca bu temsiller, sığınmacılar hakkında çıkarılan yasaları da etkileme gücüne sahiptir. Tüm bu nedenlerden dolayı ulusal basında "*Suriyeli sığınmacı*" temsillerinin incelenmesi hem sığınmacıların problemlerine bir çözüm sunulabilmesi hem de özelde sığınmacılar ve genelde tüm "*farklı*" ve yabancı olanlar hakkında tercih edilen ve de üretilen söylemler ile bunların oluşturmaya çalıştığı algıların anlaşılması açısından önemlidir.